„Veacul nostru ni-l umplură saltimbancii și irozii"

M. Eminescu

CONVORBIRI LITERARE

FONDAT 1867 DE „JUNIMEA"

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din România serie nouă nr. 21 (1309) iunie 1991

Praf în ochii lumii

Parcă-i un făcut, însă la noi toate presimțirile negre se adeveresc. Săptămîna trecută, îmi exprimam temerea că perspectiva alegerilor anticipate, fluturată de un ministru la o oră de maximă audiență, ar putea fi doar o simplă „găselniță" menită a calma, fie și temporar, nemulțumirile. Și, din nefericire, nu m-am înșelat. Așadar, nu vom avea în toamnă alegeri legislative. În cel mai bun caz — alegeri locale. Dacă vom dovedi, prin purtarea noastră, că le merităm și pe acelea. Obiecțiile ridicate împotriva alegerilor anticipate (pe care nu doar modificările de optică ale electoratului, dar și numeroasele regrupări din sînul Parlamentului le reclamă) sînt, desigur, puerile. S-a invocat, ca argument hotărîtor, legitimitatea actualei puteri, care trebuie să-și îndeplinească mandatul ce i-a fost încredințat. Să mai spunem că mandatul în cauză era creditat de promisiunile făcute în campania electorală și uitate pur și simplu după aceea? Că anul scurs a probat flagranta incapacitate a celor aleși de a gestiona treburile țării? Că falimentul economic e o crudă realitate și că națiunea e amenințată de cea mai gravă criză socială și morală din cîte i-a hărăzit istoria? De fapt, nu atît legitimitatea e în discuție, cît dovedita incompetență a puterii. Ea reclamă alegeri anticipate, care să desemneze viitorii administratori ai României. Or, tocmai aici e buba. Căci actualii guvernanți sînt dispuși la orice concesii în afara uneia: abandonarea puterii. Prea au rîvnit-o ca să o cedeze din proprie inițiativă. Cum șansele în alegeri le sînt serios diminuate, încearcă a se menține în fotolii măcar pînă la expirarea mandatului. Soarta țării îi doare mai puțin decît pierderea scaunelor aurite. Altminteri, cum să înțelegem refuzul sistematic al partidului de guvernămînt de a accepta ideea de bun simț a unui guvern de uniune națională condus de o personalitate neutră? Ori furtunoasele aplauze cu care au întîmpinat parlamentarii luarea de poziție a președintelui Senatului față de declarațiile ministrului Dijmărescu? Să-i fi bucurat fermitatea arătată de domnul Bîrlădeanu în apărarea principiilor statului de drept, sau perspectiva de a mai ocupa o bucată de vreme băncile Parlamentului? Aflată la strîmtoare, din propria-i necugetare, puterea își cheamă în ajutor prevederile legii. Le-a ocolit și le-a călcat ori de cîte ori a crezut de cuviință. Acum, lipsită de alte argumente, își aduce aminte de ele. Semn că legea există numai cînd puterea are neapărată nevoie de ea.

Temeri serioase am avut și în legătură cu „afacerea de la Berevoiești", ce a ocupat vreo două săptămîni pagina întîi a publicațiilor noastre. Și, pe cît se vede, tot nu m-am înșelat. Mi s-a părut din capul locului absurd ca unul din cele mai bine puse la punct mecanisme de supraveghere să comită o asemenea gafă. În oricare alt departament, neglijența era plauzibilă. Nu și la securitate, pardon! S.R.I. Pe de altă parte, ce s-a găsit în celebra groapă? Niște liste de informatori, acum decedați ori plecați în străinătate, note informative de ascultare, rapoarte de urmărire, unele manuscrise, materiale de propagandă electorală ale partidelor politice, mă rog, tot soiul de hîrtii parțial distruse ce confirmau ceea ce se bănuia ori se știa despre securitate. Berevoieștiul, și asta mi se pare suspect, nu a adăugat măcar o nuanță, o trăsătură cît de cît semnificativă imaginii mentale pe care fiecare dintre noi ne-o făcuserăm despre sinistra instituție. Dimpotrivă, abia că a reușit să o atenueze, lăsînd impresia că organismul din pricina căruia tremura un popor întreg, renumit pentru impecabila organizare, era, de fapt, înglodat în operații de rutină, numărînd în rîndurile sale destule persoane ce compensau lipsa de inteligență prin zel. Mai mult, că disciplina era acolo o chestiune, dacă nu facultativă, în orice caz interpretabilă și că această stare de lucruri s-a perpetuat și în cadrul S.R.I.-ului, unde subalternii execută ordinele după cum îi taie capul. Imperfectul crematoriu de la Berevoiești nu doar că nu a furnizat nici o dovadă a nenumăratelor crime săvîrșite în ultimii patruzeci de ani de securitate, dar încurajează o imagine infinit mai blîndă decît aceea rezultată din mărturiile concetățenilor ce au supraviețuit „contactelor" cu ea. Este motivul pentru care am privit cu suspiciune „afacerea Berevoiești", mai degrabă o tentativă de disculpare a securității decît de acuzare a ei. Prin prisma Berevoieștiului, securitatea nu mai e răspunzătoare de crime împotriva poprului român, ci numai de delicte mai mărunte; de încălcarea drepturilor fundamentale ale omului, însă nu și de exterminarea acestuia. Aproape că nici nu

Al. DOBRESCU

(continuare în pag. 2)

TREI ZILE ÎN INFERN

O guvernare respinsă de adevăr

După un an de guvernare, puterea are modestia de a nu face un bilanț. Acesta ar fi: balconiada și „revoluția" de televizor, scoaterea comunismului în afara legii și legalizarea lui după cîteva zile, înlăturarea dizidenților din C.P.U.N., ponegrirea lor, Tîrgu Mureș, 13—15 iunie, promovarea vechii nomenclaturi, alungarea Regelui din țară, simulacrul de privatizare, creșterea scandaloasă, nejustificată a prețurilor, simulacrul de proiect de Constituție democratică, pierderea simpatiilor și ajutoarelor țărilor civilizate, achitarea acoliților lui Ceaușescu, tăcerea asupra averilor P.C.R. și asupra dosarelor securității, reinstaurarea comunismului și corupției fără limite, dezastrul economic și social, trădarea țării prin semnarea tratatului de amiciție cu Uniunea Sovietică, promovarea iarăși a minciunii și cinismului ca metode de guvernare.

Acum, la un an de la evenimentele de la 13—15 iunie, ne amintim de mineriadă nu pentru a aniversa un odios act politic și social, ci pentru a ne întreba dacă am reușit să depășim posibilitatea unor asemenea performanțe care au oripilat lumea civilizată. Ar mai putea avea loc un 13—15 iunie? De ce nu? Nimic nu ne apără contra unei asemenea eventualități. Există și o lege care garantează puterii dreptul de a deschide foc împotriva cetățenilor, iar o mineriadă este totuși mai puțin decît atît, armele din dotarea subteranei fiind, cel puțin pînă acum, ghioaga, lanțul, ranga și lopata.

Puterea nici n-a încercat să se scuze de incitarea la genocid și de suscitarea barbariei, nici măcar de ochii lumii. Președintele Iliescu nu doar a chemat pe mineri, dar le-a și mulțumit, sfidînd cu nerușinare o națiune și o lume întreagă, sau pur și simplu trecînd printr-o ocluzie mentală.

13—15 iunie a arătat că guvernului nu i-e frică de greve, de opoziție și de presă, cît de un fenomen ca Piața Universității, care este cu adevărat revoluționar, de necorupt și de neînduplecat. Tinerii au fost cei care au stricat atît de grav lovitura de stat, încurcînd toate socotelile și planurile, și acum tinerii voiau să păstreze nealterat acel spirit de adevăr, justiție și jertfă, pentru ca într-adevăr, Revoluția să aibă loc și să înceapă demolarea comunismului. De aceea guvernul a lăsat deoparte orice aparențe și, ca să se mențină la putere, a procedat conform esenței sale comuniste și ceaușiste: cu nerușinare, cu barbarie și vandalism, cu ură furibundă împotriva inteligenței și adevărului, cu toată instinctualitatea criminală care formează fondul cavernar al comunismului.

Puterea n-a procedat așa fiind sigură de ea, ci tocmai dimpotrivă fiindcă n-are altă alternativă. Orice recunoaștere a dreptății opoziției, orice abdicare de la blindajul cvincvagenar al minciunii ar trebui s-o ducă la demisie. De aceea i-a convenit, ca și la Tîrgu Mureș, să cadă asupra poporului român acuzația de barbarie, instinctualitate primară și trogloditism, cînd de fapt poporul n-a avut nici un amestec, ci aceasta a fost opera comunismului.

Și, după aceste acte sinistre, care au consternat lumea, tocmai pentru că atribuite poporului, puterea a învățat ceva și a devenit mai corectă, mai pudică, mai puțin cinică? Ce e mai grav? 13—15 iunie, sau trădarea stupefiantă a intereselor țării prin vînzarea Basarabiei? Sau corupția guvernamentală, sau pauperizarea (Ceaușescu după Ceaușescu) unui popor, sau minciuna zilnică, sau promovarea în cele mai înalte funcții a unor oameni care își au locul după gratii? Nu e mai gravă distrugerea istoriei românești sub ochii noștri, al cărei doar un palid reflex sînt Berevoeștii, nu e mai gravă dezinformarea minut cu minut, nu e mai grav cinismul conducerii, nepăsarea ei, țigănia și batjocura zilnică? Așa credem. Deci puterea nu s-a dezis de 13—15 iunie, ci lucrează cu fervoare în același spirit.

Ce a încercat să facă neocomunismul la putere din Piața Universității? A încercat să convingă un popor întreg, înjosindu-l, că el nu-i capabil să aibă spirit de abnegație și jertfă, ci să fie doar calculat și meschin: studenții sînt cumpărați, drogați, vicioși, interesați, repetenți. **Noul comunism asta a vrut și vrea să spună: nu există gesturi sublime în România, nu există dezinteresare, altruism, elevație morală, putere de identificare cu năzuințele cele mai sfinte ale neamului, nu există încredere în capacitatea omului de a se regenera, nu există credință, iar toate acestea nu reprezintă Adevărul, n-au de-a face cu chipul omului. Poporul român nu trebuie să capete conștiința demnității sale, a frumuseții sale morale, pentru că un astfel de popor nu poate fi guvernat de comunism. Poporul trebuie mai departe culpabilizat, împroșcat** cu noroi, înfricoșat, pauperizat, înjosit. Asta ne-a spus comunismul 45 de ani și încă un an.

Valorile spirituale pentru comunism sînt efectuarea unor gesturi exterioare, vorbăria goală, omagiul adus adevărului de minciună, iar forța lui nu este altruism și construcție, eroism și putere de jertfă, ci brutalitatea neconstrînsă a cinismului. Așa s-au purtat comuniștii sub Ceaușescu, așa se poartă și de cînd au luat puterea. Nu pot altfel pentru că nu cred în alte valori și cît vor trăi nici n-au cum să **creadă**. Ei pot doar combina, calcula, demonstra orice și oricum, pot da doar iluzia că se conformează realității, plauzibilului, — dar niciodată nu se vor raporta la adevăr. La adevăr accesul le este funciarmente interzis și de altfel, nici nu intenționează să acceadă la el. Singurul lucru care-i interesează, e ceea ce ontologic sînt în stare: acapararea. Nici unul din ei nu conduce pentru a se dedica, pentru a încerca o formă superioară de a se devota, ci pentru ca, prin acaparare să poată scăpa de implicarea în vreun fel în necesitatea de a se raporta la valorile umane.

Cei ce conduc acum, s-au ales: cei mai răi din cei mai răi, cei mai fără rușine și fără scrupule, cei mai destructivi, cei care urăsc cel mai mult adevărul, cinstea, poporul. **Fiecare oră a guvernării lor ne costă și ne va costa enorm. După plecarea sau după dispariția lor va trebui iar să dregem ce-au stricat ei, iar s-o luăm de la capăt, iarăși să plătim din urmă, în loc să mergem înainte. Ei sînt blestemul cumplit al țării. Atît au reușit să facă.**

Nicolae IONEL

Observator

După un an

A trecut un an de la tentativa de lovitură de stat prin care Dl. Iliescu Ion a încercat distrugerea opoziției politice și civice și instaurarea dictaturii personale. Dacă, între timp, nu a mai recidivat, cel puțin nu la aceleași dimensiuni, nu e datorită faptului că s-ar fi metamorfozat în adept convins al democrației, ci pentru că împrejurările internaționale nu permit repetarea unei asemenea năstrușnice aventuri. Că Ispita nu a dispărut cu totul, stau mărturie nenumăratele legi antidemocratice care, inițiate de guvern și trecute prin mașina de votare fesenistă, poartă girul Domniei Sale prin semnătura pusă în momentul promulgării. Dar nu e singurul semn al pornirilor dictatoriale de care este stăpînit Dl. Iliescu Ion. Să ne amintim vehemența cu care a atacat filmul **Piața Universității** pe care, de altfel, nici nu-l văzuse. Să ne amintim puerila polemică în care a intrat cu teleasta Jana Gheorghiu în legătură cu o emisiune a acesteia la Chișinău. Ambele împrejurări ni-l reamintesc pe Ceaușescu pe cînd critica **Falezele de nisip** sau alte opere artistice. Să ne reamintim, în sfîrșit, că Domnia Sa nu a sancționat în nici un fel o replică a altui corifeu al puterii, Dl. Emanuel Valeriu, care se mira că pluralismul a supraviețuit după alegeri. Nici nu mă miră că președintele „emanat, provizoriu și ales" nu a avut nici o replică la asemenea enormitate. Un comunist convins, Dl. Iliescu știe foarte bine a.b.c.-ul unei puteri care gîndește în termeni monolitici — „un singur gînd, o singură voință", „un popor, un partid, un conducător" ș.a.m.d. Doar a fost peste 45 de ani activist de partid, iar cîțiva ani chiar omul numărul doi în „defunctul" (?!?) partid comunist.

A trecut, deci, un an de la evenimentele tragice și absurde din 13—15 iunie 1990 Cu ce-am rămas în memorie? Cu imaginea brutalităților poliției din 13 și cu replica violentă a unor provocatori strecurați abil în mulțimea nemulțumită și înfierbîntată. Cu imaginea unei hoarde barbare, înarmată cu bîte, răngi, cabluri și topoare prăvălită asupra Capitalei și lovind cu bestialitate tot „ce mișcă", adică studenți, intelectuali, membri ai partidelor de opoziție, dar și simpli trecători spre slujbă sau cumpărători. Cu imaginea miilor de alți trecători care aplaudau acțiunea minero-securistă, ba chiar mai plasau și ei cîteva lovituri acolo. Cu imaginea zecilor de cruci de la cimitirul Străulești pe care scrie neidentificat. În sfîrșit, cu imaginea zîmbitoare a președintelui ales și încă neinscăunat mulțumind minerilor pentru atitudinea lor „civică" de apărare a valorilor „tinerei și fragilei noastre democrații".

Dar mai este ceva, probabil lucrul cel mai important. Evenimentele — încă o dată— tragice și absurde din 13—15 iunie 1990 au funcționat ca un reactiv chimic, separînd definitiv corpul social confuz în trei categorii: adepții sinceri ai democrației, reacționarii propriu-ziși și „democrații" de circumstanță, adică oportuniștii. Apele, uscatul și mîlul s-au separat. Confuzia a început să se risipească. Iluziile legate de esența puterii „emanate" în decembrie 1989 au început să se spulbere. Poate mai mult decît după decembrie 1989, nimic nu mai poate fi în România cum a fost pînă în iunie 1990. Da, a fost un eveniment ale cărui reverberații nu se vor putea stinge niciodată. Prin absurdul său, prin atrocitatea sa, dar și prin limpezirea pe care a făcut-o posibilă. Limpezire care a început să funcționeze peste tot — și în viața comunitară, și în cea politică, și în cultură, și în mediile de informare. Aflu că din biblioteci au început să dispară edițiile ziarelor **Adevărul, Libertatea** și **Azi**, din acea perioadă. Dincolo de absurdul tentativei de a șterge memoria unor fapte ce nu se pot uita, văd în asta și un semn bun — jurnaliștii necinstiți de atunci au început să învețe ce înseamnă rușinea.

Am amintit de o anume limpezire ce începe să se producă în interiorul cîmpului social. Ei, bine, de la această separare a grîului de neghină ar putea să înceapă și speranța noastră într-un viitor mai puțin sumbru decît prezentul pe care îl trăim. Să dea Cel de Sus să nu risipim această incipientă și firavă speranță.

Liviu ANTONESEI

Praf în ochii lumii

(urmare din pag. 2)

mă mai mir că, ducînd la ultimele consecințe ideile suscitate de conținutul popularei gropi, un coleg a ajuns să vorbească de „securitomanie", maladie specifică popoarelor ce au trăit sub dictatură, și să deplîngă nejustificata și nenuanțata înverșunare cu care e privită la noi această instituție. Oare nu asta s-a și urmărit? Oare Berevoieștiul nu reprezintă tentativa de dezamorsare a bombei numită securitate? Oare întîmplător a supralicitat dl. Măgureanu conținutul hîrtiilor depozitate acolo, vorbind de secrete de stat și interese naționale? Care interese naționale? Merită fragmentele date publicității asemenea calificative? Evident, nu. Însă o astfel de declarație, venită din partea directorului S.R.I.-ului, va deveni mîine scuza la îndemînă pentru toate dosarele ce vor lipsi ca prin farmec din arhivele teribilului organ de represiune. Chiar dacă „moțiunea Iordache" va avea cîștig de cauză în parlament, comisia de studiere a dosarelor înalților funcționari ai statului va descoperi numai ceea ce dl. Măgureanu va fi dispus să-i ofere: mărunțișuri de felul acelora păstrate ca prin miracol în groapa de la Berevoiești.

Guvern de uniune națională, alegeri anticipate, depozitele de la Berevoiești, privatizare, protecție socială, statul de drept sînt tot atîtea încercări de inducere în eroare a opiniei publice și de amînare a inevitabilei scadențe. Adică praf în ochii lumii.

Poligon 52 (jubileu)

OMAGIU

Cine n-a urmărit zilele trecute cele cîteva minute de trasmisie tv. rezervate conferinței de presă a d-lui Iliescu, a avut ce pierde. În primul rînd, omului i-a pierit zîmbetul acela de import est și a căutat să semene cît mai mult cu predecesorul său mort de moarte onorabilă (adică plumb și nu funie... cum s-ar fi cuvenit), iar în al doilea rînd ne-a rezervat surpriza de a ne trasa cîteva sarcini în binecunoscutul stil Iliescu.

N-au lipsit, desigur, referirile la o anumită parte a presei (de fapt, 95 la sută după aprecierile noastre), nici la rolul destabilizator al acesteia dar, surpriză, nici la **Securitate** și **S.R.I.**

În opinia d-lui președinte faptul că unii îngroapă **documente** (nu maculatură, cum ați spus, d-le Iliescu), trădează tocmai lipsa de experiență a... S.R.I.-ului. Ei, aici e clenciul: operațiunea a fost, totuși, condusă de un colonel, care, oricît ar fi ascensionat dumnealui pentru merite postrevoluționare, nu putea proveni decît din ograda **Securității**, și nu se poate spune că tocmai instituția pomenită mai sus n-avea experiență...

Acum, haideți să ne înțelegem: dl. Iliescu, în totală, flagrantă contradicție cu partidul care l-a emanat, spune că nu vor avea loc alegeri anticipate. Și ne face și demonstrația, care, în esență, e de o simplicitate care frizează ceva mai mult decît naivitatea. N-o vom reproduce.

Vom reproduce însă (pe cît ne ține memoria) cam ce a declarat presei, în întregul ei sper, dl. președinte despre Petre Mihai Băcanu, care l-a rîndu-i ar fi declarat unui hebdomadar german că după ce-l va termina pe dl. Măgureanu, se va ocupa de Iliescu.

Faptul că un președinte citează un ziarist situează breasla noastră la mare cinste și-i conferă o aură pe care dumnealui nici n-a visat-o: aceea că dacă presa vrea, poate.

Ajungem la chestiunea delicată a zilelor de 13—15 iunie 1990 (nu s-ar putea spune că Berevoieștiul n-a reprezentat o chestiune delicată) și aici, cum spuneam, dl. președinte a dat indicații clare după o scurtă autocritică gen „s-au făcut și greșeli, tovarăși!"; presa să nu mai creeze și să întrețină un climat tensionat pe marginea evenimentelor acestor zile și s-o scalde puțin, măcar așa, de dragul ochilor îndreptăți spre noi.

Ei, din păcate, dacă dl. președinte n-ar fi chemat pe cine-a chemat, dacă n-ar fi mulțumit pentru știți dumneavoastră ce, atunci, să zicem, poate c-am fi căutat și noi în altă parte... Așa însă, e greu să uităm, ca-să nu mai vorbim despre iertare... La capitolul asta doar bunul Dumnezeu mai poate face ceva... noi rămînînd să ne rugăm Amen!

Dorin SPINEANU

P.S. Fiind vorba de un jubileu, sper ca redacția **Convorbirilor** să-mi onoreze, cum se cuvine, acest material. În rest, viață lungă îmi urez și singur.

AM AJUNS SĂ MĂ SALVEZ, ADICĂ SĂ INTRU ÎN DIALOG CU DUMNEZEU

● Dorin Popa în dialog cu SORIN DUMITRESCU ●

DOAMNE TU ERAI ÎN MINE, EU NU ERAM ÎN MINE

— Domnule Sorin Dumitrescu, am citit recent cartea lui Steinhardt, Jurnalul fericirii. Are ca motto: „Cred, Doamne, ajută necredinţei mele". Vreau să „traduceţi", pentru mine, profanul, cuvintele acestea.

— În Jurnalul monahului Niculae, adică al dragului nostru domn Steinhardt, de care atîtora dintre noi le este dor, există, nu ştiu la ce pagină, există cîteva aprecieri asupra acestui cuvînt din Marcu care sînt extraordinare. Nu le reţin acuma, ca să vă reproduc punctul de vedere, interpretarea, accentele de fapt, ale monahului Niculae. Pot să vă spun, însă, cum văd eu acest lucru. Bunăoară, vă voi răspunde printr-o altă întîmplare. Un prieten de-al meu, intelectual de marcă, un om important nu trăieşte în România, trăieşte în străinătate, îl ştiţi dumneavoastră dar nu-i spun eu numele, pentru a nu-i divulga o slăbiciune care aparţine atîtora dintre noi, se plîngea că nu poate să creadă în Dumnezeu şi orice-ar face, are toate bibliotecile posibile, şi-a cumpărat cărţi, şi-a cumpărat argumente, şi-a construit strategii pentru a încerca să creadă. Nu a reuşit şi deja el are 70 de ani. Şi a răspuns ca Romano Gardini — marele teolog care spunea c-a venit la el cineva care era dezolat să nu crede în Dumnezeu şi Romano Guardini i-a spus: îngenunchează, domnule, la icoană, îngenunchează şi strigă către Dumnezeul tău, ăsta în care nu crezi: „Doamne, nu pot să cred în tine, ajută-mă". Vedeţi? Ajută necredinţei mele! Ajută-mă să cred în tine fiindcă, după părerea mea, căile dobîndirii credinţei sînt foarte ascunse şi personale fiecăruia. Dar cînd credinţa, cînd Iisus se dezvăluie ca fiul omului cuiva e o lucrare a Duhului Sfînt şi Duhul Sfînt bate cînd vrea şi unde vrea. Tu poţi ca s-o invoci, tu poţi să cazi în genunchi cum te sfătuieşte Romano Guardini, să ai încredere că la strigătul tău ţi se va răspunde, dar nu-i obligatoriu. În pedagogia fiinţei fiecăruia dintre noi, există termene şi termene.

— V-am rugat să-mi aduceţi mai aproape o afirmaţie pe care o repetă, după Marcu, Steinhardt şi îmi vine, acum, în minte Sfîntul Augustin care spune: „Există în noi ceva mai adînc decît noi înşine".

— Sfîntul Augustin spune şi mai mult. Poate chiar în contextul ăsta. Spune: „Doamne, tu erai în mine, eu nu eram în mine!". Ceva de felul acesta. Fiindcă Sfîntul Augustin s-a exprimat în latină şi latina e o exprimare extrem de exactă. Poate că falsul meu e-n mine. Aşa este.

— Mi-aduceţi aminte de versurile lui Nichita Stănescu, prietenul dumneavoastră, care spune: „Ce minune că eşti / Ce-ntîmplare că sînt".

— Să ştiţi ceva. N-aţi greşit cu ce spuneţi. Eu am avut discuţia asta cu Nichita de multe ori. Divulg un lucru care o să supere actori, probabil oameni care i-au interpretat poezia. Era supărat de multe ori pe diferite actriţe sau actori. Mi-aduc aminte, la un moment dat i se năzărise, dar nu am să spun pe cine ca să nu amărăsc pe nimeni. Dacă el n-a amărît, n-am să amărăsc eu în numele lui. O actriţă care-i recitase cu erotism potrivit unei relaţii de tandreţe obişnuită etc. Ceea ce spuneţi dumneavoastră acuma: „Ce minune că eşti / Ce întîmplare că sînt" este un lucru care i se poate perfect aplica omului îndrăgostit de Dumnezeu, care a descoperit pe Cristos. O să vă spun următorul lucru: părintele Stăniloaie mergea cu trenul cu un teolog francez şi pe bancheta din faţă erau doi tineri. Cum zicem noi, se giugiuleau. De fapt erau îndrăgostiţi, se iubeau stînd şi privind afară. Şi părintele Stăniloaie i-a spus teologului francez: „Vedeţi? Şi ei se roagă!".

M-AM RIDICAT CU PROTEST, M-AM OPUS ÎNTOARCERII PATRIARHULUI

— Voiam să ajung mai tîrziu la Nichita Stănescu, părintele Stăniloaie şi părintele Galeriu. Dar dacă tot i-aţi adus în discuţie, v-aş întreba mai multe despre biserica noastră ortodoxă care-i atîta de discutată în ultima vreme.

— E discutată din cauză că ea are nişte vini obiective. Dar să vă spun ceva, domnule Dorin Popa: nu eu pot să-i judec comportamentul dinainte de '89. Nu pot să-l judec. În primul rînd, pentru că nu am calitatea să pot aprecia un fenomen care nu intră în logica obişnuită, mă refer la politica bisericii. Îl pot judeca fiindcă fac parte din biserică. În acelaşi timp, eu personal, nu mă consider a fi fost atît de exact înainte de '89 ca să pot să formulez liber nişte reproşuri. Am fost neîndurător pentru ce-a făcut după decembrie '89. Pentru ce-a făcut după '89, m-am ridicat cu protest amplu, mai ales la adresa ierarhiei, m-am opus întoarcerii Patriarhului. Astea sînt lucruri reale. Nu numai eu, foarte multă lume. Fiindcă consider că se comportă anacronic. Anacronic în sensul că nu sesizează presiunile, ameninţările, dificultăţile aproape insurmontabile în faţa cărora se află şi ea şi cei păstoriţi de ea. Ca atare trebuie să mă credeţi că, în acţiunea faţă de Patriarh, niciodată nu a existat ceva special anume cu părintele Teoctist Arăpaşu. Părintelui Teoctist, patriarhului României, însă, îi mai atrag atenţia asupra lipsei de priză la istorie şi la ceasul extraordinar în care se află lumea şi ţara noastră pentru care vom răspunde fiecare. Şi dînsul chiar. În rest, dacă eu am greşit prin atitudinea mea, voi răspunde în faţa lui Cristos, cînd voi putea. Vă daţi seama că înainte să intru în coliziune cu ierarhia bisericii mele a trebuit ca să cumpănesc adînc acest lucru. Eu nu sînt nici comunist, nici liber cugetător, nici eretic, sînt, dimpotrivă, cea mai conservatoare fire posibilă.

— Cum s-a produs apropierea dumneavoastră de religie şi de biserică? Vă întreb asta gîndindu-mă că destul de recent am avut o discuţie cu Petre Ţuţea care-mi spunea că, pînă aproape de vîrsta de 50 de ani, a fost ateu. El, care este un filosof creştin acuma.

— Eu aş zice că e chiar un teolog. El a depăşit latura filosofiei creştine. Mă refer, să zicem, la statura unui Bergson. El a depăşit-o. El este un teolog, deja, de cea mai mare anvergură. Cum am ajuns eu la această intersecţie? Cum să ajung? Prin voinţa lui Dumnezeu. Lui să-i mulţumesc în permanenţă, nenorocitul de mine, fiindcă apropierea de El m-a făcut mai inteligent decît eram, mai talentat decît eram. Eu le ştiu, toate lucrurile astea. Eu sînt o persoană absolut mediocră. Absolut toate lucrările prin care exist, în momentul de faţă, sînt lucruri care vin din atingerea de tematica cristică. Cum s-a întîmplat asta, este misterios şi, personal, nu pot să localizez, să zicem, cum i s-a întîmplat unui om excepţional ca Paul Claudel, la Notre-Dame, într-o vineri, dacă nu mă înşel, care a fost scurtcircuitat, sau cum sînt tîlharii care intră în biserică şi cad într-un cuvînt al popii. Şi cuvîntul e secant şi-i modifică brusc. Sau ca prostituata Maria egipteanca, care vrea şi ea să intre prin biserică, după ce făcuse amor cu toată corabia cu care mersese spre Alexandria, şi de aici începe o biografie imensă în care biserica o respinge. Intră într-un dialog. Deci nu se poate şti. Vreau să semnalez, cu prilejul acesta, că există o vanitate a noastră de a vrea să ştim exact cînd ni s-a petrecut întîmplarea aceasta. Sînt foarte puţini oameni, care au trecut printr-o experienţă cardinală, care să ştie că la Pascal, care a păstrat bileţelul acela, într-un buzunar secret. În ziua cutare l-am descoperit pe Dumnezeu. Asta-i o mare taină. Şi cine cere aşa ceva este un nebun. În genere, Dumnezeu pătrunde, capătă consimţămîntul nostru, înainte ca conştiinţa noastră teoretică să ştie.

— Tocmai de asta v-am întrebat, fiindcă dumneavoastră aţi spus că Dumnezeu se afla deja în noi, chiar înaintea noastră.

— Nu am un cutremur. Eu, personal. Şi-am aflat de la părinţi că nici nu trebuie să-l ceri, că ăla îl dă Dumnezeu aleşilor lui. Eu, personal, nu am un moment de cutremur.

AM FĂCUT OBSERVAŢII CUM N-AU FĂCUT MULŢI

— Eu n-am întrebat cînd, ci cum s-a produs apropierea dumneavoastră de religie şi de Dumnezeu. Consider că la majoritatea oamenilor se produce în mod mimetic. Pe mine mă lua bunicul şi mă ducea să mă închin, să mă spovedesc, să mă împărtăşesc, cînd eram mic, la ţară. Deci eu îl imitam pe bunicul.

— Aşa şi trebuie. Ăsta este procedeul ancestral şi este foarte bun. Numai că, atît timp cît s-au smintit şi bunicii în România e foarte greu să te mai bazezi pe suportul ăsta. Cercetaţi dumneavoastră cîţi bunici mai fac cu nepoţii lor aşa. Sau ca bunica mea care a făcut cu mine ce-au făcut bunicii cu dumneavoastră. O să vedeţi că nu sînt mulţi, sau, mai nou, aceşti bunici s-au cam domolit. Nu se mai bagă. A apărut şi nebunia cu respectarea libertăţii de opţiune. Toate flapsurile astea. Lumea-i zăpăcită rău. Sînteţi un privilegiat fiindcă dumneavoastră aţi împlinit, aţi intrat în tema credinţei, vi s-a propus coerent, în interiorul familiei. Cum e şi normal. Aşa a fost veacuri la noi şi-aşa trebuie să fie, mimetic. Şi nu trebuie să fie nicio ruşine în asta. Descoperirea, conştientizarea asta de care vorbiţi dumneavoastră, într-adevăr, ea e mai frecventă în epoca noastră fiindcă răutatea e mai consistentă. Eu, personal, fiindcă m-aţi întrebat cum am reuşit să mă articulez, să mă rearticulez cu demersul bunicii mele, după pubertatea ceţoasă, după nebunia tinereţii — că am făcut blestemăţii care nu cred că le-au făcut mulţi. Aşa mă consider eu. Cum am ajuns totuşi să mă salvez, adică să intru în dialog cu Dumnezeu? Prost. Mă pedepseşte. Sînt ingrat tot timpul, îl jignesc, fac lucruri rele, dar sînt cu el toată ziua. Slăbănog, ca o javră, dar cu el sînt. Şi asta ştiu: că sînt cu el! N-am altceva în cap. Asta-i important! Asta, ca să vă răspund totuşi, prin profesiunea mea am reuşit, prin pictură. Mi-a venit dinspre pictură.

— Dumneavoastră aţi spus: „dacă te atingi de Dumnezeu, devii mai inteligent şi mai talentat". E o afirmaţie nu chiar la îndemîna oricui.

— Vedeţi, ăsta-i un lucru pe care intelectualii, noi adică, ar trebui să-l recuperăm grabnic. Dumneavoastră ştiţi prea bine că există această întîmplare cu femeia cu o scurgere de sînge de 12 ani. La catolici, se numeşte „femeia hemoroidală". Curgea sînge din ea de 12 ani. Nici un medic n-avea ce să-i facă. Şi aude că este un învăţător din Nazaret, care face minuni. Iisus merge cu lume multă. Lumea-l înghesuie. Apostolii sînt garda de corp. Înghesuială uriaşă. Şi la un moment dat, Iisus spune: „Cineva m-a atins!". E vorba de tunică. Şi ucenicii protestează: „Cum să nu te atingă, Doamne?! Toată lumea te atinge. Ai văzut ce înghesuială e!". Nu. M-a atins cineva, fiindcă din mine a ieşit putere". Urmează două-trei propoziţii şi e localizată femeia cu scurgerea de sînge, care, disperată, s-a atins de tunica lui Cristos, crezînd că poate s-o tămăduiască. Şi Iisus o localizează şi îi spune: „Femeie, credinţa ta te-a mîntuit".

— Aici e nemaipomenit. Cristos sau credinţa femeii a vindecat-o?

— Aicea e un concert central al colaborării, al conlucrării libertăţii noastre cu Dumnezeu.

— Deci o întîlnire.

— Ca şi atuncea cînd noi iubim pe cineva, n-avem nici un chef, ne pierde tot cheful, dacă omul ăla ne iubeşte neliber. Tot aşa şi Dumnezeu vrea libertatea noastră. Să-l iubim în libertate. Or, el nu exercită nici o presiune asupra nimănui. Tu eşti liber să faci ceea ce vrei. Femeia asta vine liberă spre el şi liberă se atinge de el. Şi numai cît ea se atinge liberă spre el, credinţa ei se articulează cu puterea lui. Adică eu nu declanşez o putere, dacă tu n-o vrei. Eu sînt atotputernicul, dar nu ţi-o încredinţez fără voinţa ta. Tu trebuie s-o vezi ca s-o ai! Acestei conlucrări teologia i-a dat un nume, se numeşte sinergie. Sinergia între lucrarea lui Dumnezeu şi lucrarea omului.

NIMIC NU IUBEŞTE DUMNEZEU MAI MULT DECÎT SĂ FIE PARTENER CU OMUL

— Cum s-ar spune şi omul să ostenească şi Dumnezeu să aibă ajutorul lui. Cum e întîmplarea cu călugării de la o mănăstire cărora li s-a stins lumina în mănăstire şi toţi s-au trezit să se roage lui Dumnezeu să se aprindă lumina electrică. Şi un bălaf, un tîntălău din mănăstire, s-a dus şi a reparat punînd siguranţele. A venit stareţul şi i-a certat: „Fraţilor, păi voi vă apucaţi să-l rugaţi pe Dumnezeu asemenea lucruri?! Nu intra în puterea noastră?" Omul ştie ce intră în incidenţa lui, ce poate el să facă. Vă spun o afirmaţie explozivă. Ceva pe care-am aflat-o ca iconar, pseudoiconar, că a fi iconar e ceva uriaş. **Domnule Dorin Popa, nimic nu iubeşte Dumnezeu mai mult, decît să lucreze împreună cu omul.** Ăsta-i un lucru atît de nefiresc, atît de trufaş, ca un om să spună aşa ceva. Creatorul tău, Creatorul cerului şi al pămîntului! Realizaţi amploarea întregii chestiuni?! Creierul nostru nu poate s-o realizeze. Asta să ardă să lucreze împreună cu tine, să te la colaborator, partener. Nimic nu iubeşte Dumnezeu mai mult decît să fie partener cu omul. Să aibă parte de originalitatea lui. De altfel, vă sugerez un lucru: în Evangheliile sînt două cazuri în care omul îl ia prin surprindere pe Dumnezeu. Lumea şi catehezele nu subliniază acest lucru. Cuvîntul există şi **Cristos îi spune femeii cananeene: Şi s-a mirat Domnul!** Omul poate să-l uimească pe Dumnezeu. Cu ce? Cu originalitatea unei soluţii. Această idee este în schelele vechiului Testament, care e altă vîrstă a umanităţii. După anul 1, raporturile noastre cu Dumnezeu sînt altele, datorită venirii lui Cristos. Dintr-o dată, noi avem posibilitatea să colaborăm cu El, să lucrăm împreună cu El, să fim parteneri cu El. E ceva fabulos, uluitor! Şi nimic nu iubeşte Dumnezeu mai mult decît inventivitatea, originalitatea, riscul, pentru iubirea de El. Că şi el o face pentru tine. Şi Dumnezeu riscă în raporturile cu tine. Cum riscă? Îţi dă, de exemplu, o slavă extraordinară, un onor foarte mare, care s-ar putea să te zăpăcească. El vine şi licitează şi aşteaptă răspunsul tău. Şi tu îi răspunzi în felul tău. Şi tot timpul dialogului ăsta nu trebuie să absentezi. În rest, dacă eu sînt pe potriva lui Dumnezeu şi a exigenţelor lui, cine ar putea fi?! Eu trebuie să mă căznesc, dar cine ar putea fi? Nu poate nimenea, în lumea asta. Dar eu trebuie să mă ostenesc. Trebuie să reţinem: Nimic nu iubeşte Dumnezeu mai mult decît să lucreze cu omul, cot la cot!!

— Dumneavoastră spuneţi că Dumnezeu iubeşte libertatea în om. Dar, din moment ce el există în noi încă dinainte de a-l fi conştientizat, atunci noi cum mai sîntem liberi să ajungem la el, cînd el este deja în noi?

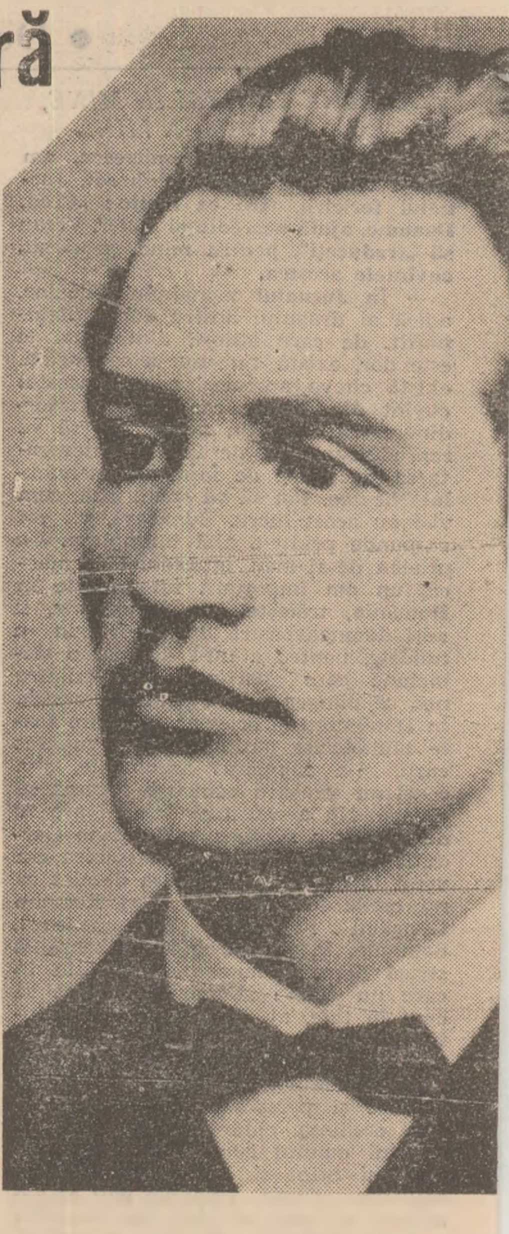
— El este în noi exact cum sîntem făcuţi, după chipul şi asemănarea lui. Purtăm chipul lui în noi.

— Deci nu vedeţi aici o contradicţie?

— Nu văd, în nici un fel. Această contradicţie pe care o semnalaţi este rezolvată de antinomii. Adică două adevăruri contradictorii pot sălăşlui împreună, într-o unitate care se mărturiseşte în chip absolut şi pe unele şi pe altele. Fecioară şi mamă. Dumnezeu şi om. De ce nu acceptaţi antinomia? Vă atrag atenţia: antinomia e rezultatul contemplării lui Dumnezeu. Părinţii au numit-o antinomie, au încercat să numească această observaţie,

„Nu spera şi nu ai teamă

A muri este pentru o fiinţă o grea învăţătură

Stimat auditoriu, comemorăm nouăzeci de ani de la moartea lui Eminescu, a poetului care nu mult înainte de primele semne ale nopţii a putut scrie: „Nu credeam să-nvăţ a muri vrodată". Fiinţa sa se resemna să-nveţe a muri. Moartea ne pare incredibilă şi de neconceput cît timp sîntem departe de ea. Învăţătura morţii e tot ce poate fi mai străin vieţii. Abia cînd moartea ne face întîiele chemări ea începe a deveni credibilă. A muri este pentru fiinţă o grea învăţătură.

Despărţirea definitivă de sine, fapt care în adînc înseamnă deplina şi suprema dăruire a sinelui, exige o mare preparaţiune, o fundamentală iniţiere care e însăşi viaţa pătrunsă de spirit. Starea de tinereţe este aceea în care, pe culmea elanului vital, fiinţa se simte eternă: „Pururi tînăr, înfăşurat în manta-mi", această mantă a tinereţii. Eminescu n-a apucat să-mbătrînească. Poezia sa este erumpţia unei vitalităţi caracteristice pentru vîrsta extazului şi a exultanţei. În memoria culturii acest poet va rămîne aşa cum spune: „Pururi tînăr, înfăşurat în manta-mi"; o existenţă aurorală, pe care destinul a plasat-o în aurora spirituală a unui popor. Pentru că vremea în care a trăit Eminescu a fost aurora spiritului românesc, deşi el visa să fi trăit pe la 1400, împreună cu cronicarii şi rapsozii şi nu cu saltimbancii şi irozii, care i se părea că umpluseră veacul său. Privind în urmă acum, din acest fine al secolului al XX-lea, vremea lui Eminescu ne apare — şi aşa este — momentul auroral al spiritualităţii noastre. Poporului român i se deschidea atunci, pentru întîia oară, perspectiva unităţii, libertăţii şi unui rol demn printre naţiunile civilizate. Limba română şi-a căpătat atunci deplina ei maturitate, devenind o limbă literară modernă. Pesimismul eminescian, ca de altminteri şi conservatismul său, numai în aparenţă contrazic afirmaţia noastră că momentul Eminescu este momentul auroral, adică dimineaţa plină de speranţă, dimineaţa siderală a spiritului românesc.

Pesimismul eminescian are după noi trei aspecte. Mai întîi unul fi iniţial constitutiv, izvorît din structura psiho-somatică a poetului nostru naţional, iar imaginea unui poet naţional spune ceva despre factura spirituală a poporului respectiv. Negarea evidenţei a dus la afirmaţia că Eminescu ar fi fost o structură optimistă, luminoasă, etc., sau la varianta mai moderată a unui Eminescu apolinic, solar, pentru a se susţine teza că spiritualitatea românească ar fi de tip apolinic, fără deschidere la tragic, eventual o spiritualitate Biedermeier, convenabilă reţetei de consum şi calculelor oportune. Dacă alte experienţe ale culturii noastre pot îndreptăţi acest punct de vedere căldicel, Eminescu în mod sigur nu — nici Bacovia, nici Blaga. Forma de spiritualitate la care aparţin aceştia — şi alţii — este cea carpatică şi este caracteristică poporului român, care trăieşte de-o parte şi de cealaltă a munţilor Carpaţi, nu a munţilor Balcani.

S-a bătut oarecare monedă în privinţa inconstanţei lui Eminescu în amor. Chiar Arghezi, în conferinţa de la Ateneu, a sugerat pe această temă, dacă nu frivolitatea, cel puţin superficialitatea celui care a scris **Luceafărul.** Eroarea acestei optici izvorăşte dintr-o neînţelegere capitală. Eminescu a fost o natură atît de idealistă, idealul său de feminitate atît de înalt, încît impactul cu realitatea se transforma în chip fatal într-o experienţă derizorie şi deprimantă. Fără îndoială că o anumită senzualitate nu lipseşte idealului feminin eminescian şi, departe de a-i diminua perfecţiunea, i-o întregeşte. **Das Ewigweibliche,** la Eminescu nu comportă nicidecum o simplificare într-un sens sau altul — **Jungfrau, Mutter, Königin, Göttin bleibe gnädig.** Cu expresia lui Titu Maiorescu, el nu vedea în femeia iubită decît copia unui prototip nerealizabil. Faţă de acest ideal, toate experienţele eşuează în depresiune şi dezolament. O nouă căutare, nouă iluzie urmată de prăbuşire: între idee şi contingent, ruptura se vădeşte abisală. E una din cauzele sfîşierii eminesciene.

Simţul tragic asociat unui irealizabil ideal de dragoste este o componentă a operei lui Eminescu şi deci a spiritualităţii româneşti. Viaţa lui Eminescu, istoria naţională a românilor o dovedesc prea îndeajuns.

În al doilea rînd, pesimismul eminescian este de sorginte şi de natură filosofică. Nu întîmplător poetul — a cărui disponibilitate intelectuală, precum şi împrejurarea de a se putea forma în una din capitalele culturale ale lumii, i-ar fi permis orice altă opţiune — a cultivat totuşi filosofia lui Schopenhauer. Adoptînd un pesimism filosofic, Eminescu nu făcea decît să procedeze conform propriei naturi, urmînd tendinţei caracteris-

„Sărac în ţară săracă"

Între atîtea paradoxe eminesciene, unul mai ales e susceptibil a stîrni, în aceste zile de adîncă nelinişte, un ecou aparte. Căci opune, în plan economic, realitatea dură mitului străvechi al bogăţiei noastre, mit din care pedagogia regenerării mai întîi, demagogia politică mai apoi au făcut un instrument: una, cu iluzia că stimulează; alta, cu dorinţa de a stăpîni mai lesne. A venit în urmă istoriografia, care, contînd pe statistici şi pe impresii de călători, a consacrat un mit ce convenea puterii politice, aspiraţiei româneşti de integrare cît mai onorabilă în „concertul" lumii. Chestiunea merită însă a fi repusă în discuţie.

Să ne amintim că o imagine răsturnată prin sintagma obsedantă a sărăciei noastre din **Doina.** „Codrul, frate cu românul / De secure se tot pleacă / Şi izvoarele îi seacă/Sărac în ţară săracă". Ultimul vers ar putea sugera o atitudine pesimistă, dacă n-am şti că la Eminescu bogăţia nu e atît de ordin fizic (minerală, vegetală etc.) cît una de ordin moral, psihoenergetic. Bogăţie adevărată fără osteneală nu există şi orice acumulare de averi ce se întemeiază pe nemuncă este ilegitimă. Sub acest unghi, el se apropie nu numai de economiştii epocii, îndeosebi germani, din care a exceptat copios în **caietele** sale, dar şi de reflecţiile unor doctrinari din prima parte a secolului şi chiar de mai înainte. Prin Adam Smith, Mac Culloch, Ricardo, J.B Say ş.a., Eminescu a ajuns să definească munca drept „singurul izvor de bogăţie"[1]. Spre a circumscrie raportul optim dintre aceasta şi valoarea individului se întemeia pe Sismondi[2]. În toate ocaziile a pus accent pe dimensiunea morală şi spirituală a muncii, motiv pentru care formula „sărac în ţară săracă" necesită o analiză în plan psihosocial.

În fond, nu e acest fel de sărăcie mai rea decît sărăcia născută din carenţă de resurse materiale? Tot Eminescu observă undeva că popoarele care au ajuns la cele mai bune performanţe social-economice sînt cele care au avut de luptat mai mult cu lipsurile. Chiar şi românii, a căror ineficienţă l-a mîhnit adesea, îi apar viguroşi „pentru că au fost apăsaţi". Interzicerea prin **Tripartitum** de a se aşeza în oraşele transilvănene şi diminuarea accesului în mediile citadine prin decretul lui Ştirbei în zona subcarpatină ar fi avut ca efect întărirea lor[3]. Prosperitatea e şi ea o chestiune de iniţiativă, de organizare, de stăruinţă. „Spiritele mari se nasc adesea prin nevoie. Ţările cele mai neroditoare au avut cei mai mari guvernatori", conchidea Eminescu[4]. Prin contrast, se poate spune că acolo unde natura a fost mai generoasă grija pentru administrarea ei atentă, chibzuită, metodică, a rămas în plan secund. Căci se putea conta în ansamblu pe un rod bogat, susceptibil a scoate societatea din impas. Nu e cumva tocmai cazul nostru? Rodnicia pămîntului pare a ne fi menţinut în starea de „copii ai naturii", nu tocmai grijulii faţă de resursele acesteia. Natura e cam aceeaşi mereu, primăverile promit ceva oricui şi fără prea multă muncă. Dar ce mai poate însemna acest **ceva** în lumea modernă? Ce se întîmplă cînd „paramălăiaţă" nu mai poate acoperi nevoile minime?

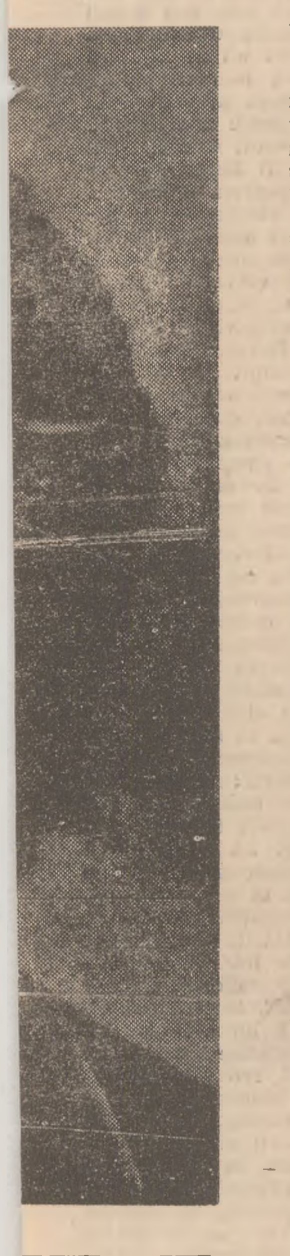
Marile căutări în direcţia unui răspuns coincid cu revelarea acestei realităţi, pînă atunci mai puţin presante, în epoca regenerării. Un timp, spiritul romantic a alimentat o imagine idealizată a patriei, frumoasă şi plină de resurse ca nici o alta, incomparabilă, aşa cum apare ea în **istoria** lui Bălcescu („o ţară mîndră şi binecuvîntată între toate ţările semănate de Domnul pre pămînt")[4], în **Cîntarea Romîniei** („Nu eşti frumoasă, nu eşti înavuţită?") şi în mai toate scrierile paşoptismului nostru. A trebuit să vină o nouă generaţie, mai critic pentru a repune în discuţie această imagine, pe seama unei realităţi ce devenea, dincolo de entuziasmul iniţial, tot mai evidentă. La Eminescu, deşi primele poezii sînt la fel de entuziaste (**Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie**), imaginea patriei reale, aceea pe care a parcurs-o în lung şi în lat, este mai nuanţată. Expresii ca „neamul nevoii", „neamul mizeriei", „neamul sărăciei" devin curente în scrisul său. „Sărăcia şi nevoile şi neamul", iată ce apără Mircea înfruntînd oştile Semilunii, iar imaginea pe care o creează e aceea de popor modest şi sărac, dispus a se mulţumi cu resursele proprii, nedorind de la alţii decît „bună pace". Dar poetul ştia din istorie că n-am prea avut parte de pace, că Traian împăratul ne-a aşezat „la loc rău", „pe o muchie de lume", la „un vad" pîndit de toate primejdiile. Cum să zideşti temeinic acolo? Cum să înfrunţi veacurile? O umanitate specifică a putut răzbi în asemenea împrejurări şi faţă de aceasta Eminescu a crezut că trebuie să păstreze distanţă critică. „De mult aud lăudîndu-se inteligenţa extraordinară a românului, deşi poate nimic nu-i mai neadevărat decît această laudă. Căci pe ce se bazează o asemenea supoziţie? Un popor căruia îi este silă de orice muncă ştiinţifică, al cărui prisos de inteligenţă se consumă în lucrarea, desigur cea mai uşoară a minţii omeneşti, în suduituri sau ridicare în cer a guvernanţilor săi, nu poate fi numit un popor inteligent", conchide poetul într-o notă[6], căutînd apoi explicaţii pentru această iluzie. „În clasele mai de jos", el observa „sărăcia părinţilor, hrana şi îmbrăcămintea rea, iarna lipsa de căldură, care trezeşte înainte de vreme la copil instinctul conservării şi-i dă acel ochi bătrînesc şi serios". Poate spori în acest mediu inteligenţa? Cum să faci dintr-un mînz neîngrijit cel de rasă? Supus la atîtea apăsări şi privaţiuni, nu e de mirare că poporul a devenit impasibil, „puterea (sa) de reacţiune" fiind mereu în scădere. Aşa se face că el tolera, pe vremea postului (orice analogie cu actualitatea e întîmplătoare), ca „toţi nebunii cu care au umplut Dumnezeu lumea" să facă „legi şi instituţii pe spetele lui, pe care el le primeşte cu aceeaşi nepăsare cu care ar primi şi o măsură binefăcătoare". Să ne mirăm că faţă de schimbările curente un asemenea popor „nu rezistă", „nici nu le ia în seamă"? Însă lipsa lui de reacţie se răzbună. Cei răi îşi asumă de regulă rolul de a-l conduce şi o fac într-un mod care adînceşte mizeria. „Vai de biet român săracul/Îndărăt tot dă ca racul". Nu doar în **Doina** găsim asemenea reflecţii. Tema sărăciei e mereu prezentă în **caiete**, fie că e vorba de societatea contemporană sau de timpuri revolute. În Grecia clasică, el a urmărit-o prin Thucydide în legătură cu valoarea muncii şi parazitismul social[8] Demagogia politică a dus, acolo, cetatea la ruină, socotindu-se că **demosul** putea fi satisfăcut numai prin sărăcirea celor bogaţi[9]. S-ar putea evoca şi alte exemple.

Eminescu a căutat, ca nimeni al-

tul în ep
siile în c
damentez
apoi cu
devenit
ale creat
mintim,
cît **Împă**
getările
mult înc
cît mai s
această t
crări din
„Materia
scopul m
se şi ve
sărăcia",
tădată a
de corup
conomic
„sărăcire
tea"[12]. În
moral re
gur, căci
rele fizic
de adevă
la rîndul
economic
înlesni
e o nec
Dar acea
cît prin
noastre
mălăiaţă
puns ad
cheta ec
Reflecţia
temă e
dire a p

[1] M.
Bucureşt
p. 177;
p. 233;
supt M
cureşti,
op. cit.,
234; [8]
163—164
p. 150;
p. 222;

ce e val ca valul trece."

fice impre-
, să le fun-
le exprime
. **Sărăcia** a
obsedante
ar fi să a-
mplare, de-
**Viața, Cu-
Dionis.** Mai
dea formă
ției sale pe
u-se pe lu-
autorizate
e munca,
i. De aceea
cel mare:
rticol[10]. Al-
ca o sursă
ilibrului e-
socialmente
și moar-
omic și cel
vocă, desi-
izvor de
r e tot atît
morale sînt
decadenței
sărăcia, a
ntă oricui
moderna.
obține de-
dependenței.
urii. „Para-
fi un răs-
ır sub eti-
nței pasive.
pe această
de regin-
tuații.

Al. ZUB

mentarium,
[2] **Ibidem,**
; [4] **Ibidem,**
Românii
eazul, Bu-
Eminescu,
Ibidem, p.
Ibidem, p.
politică, I,
[2] **Ibidem,**
47.

tice a spiritului de a găsi sau crea modalități conforme sieși.

Într-un al treilea rînd, pesimismul eminescian izvorăște din foarte acuta înțelegere a realității în general și a realității românești în special. Cursul pe care-l lua societatea românească de atunci nu putea să nu vădească, pentru un spirit pătrunzător și lucid, semne prevestitoare de tragice zguduiri. De la „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie", pînă la „Cum nu vii tu, Țepeș Doamne", trecînd printr-o mare gamă de nuanțe, distanța este cea dintre speranța cea mai fericită, întemeiată pe destule date ale realității, pînă la pesimismul cel mai radical, întemeiat de asemenea pe faptele aceleiași realități, care este poporul român cu istoria lui.

Nu vom putea închide acest capitol fără a observa că totuși pesimismul lui Eminescu are un caracter paradoxal. El este un pesimism metodologic; urmărește, desigur, în mod implicit, scopul de a schimba cumva o stare rea. Este deci un pesimism meliorist. Este un pesimism creator și fecund, căci din fericire efectul său este o operă poetică genială și nu o stingere obscură a ființei izolate în sine și strivite de tragedia fără leac a existenței. Astfel, pesimismul creator se arată a fi o dispozițiune sufletească în multe privințe mai fecundă și mai dinamică decît un optimism edulcorat și steril, sau producător de pseudo-valori. Pesimismul creator, înțeles ca o rodnică tensiune între ideal și real, nu contrazice caracterul auroral al creației eminesciene și al momentului istoric în care aceasta s-a ivit. O astfel de tensiune caracterizează deseori momentele glorioase ale istoriei și culturii umane. Însăși cultura Greciei vechi, considerată ca auroră a civilizației euro-americane de azi, se definește în primul rînd prin tragedia clasică. Admițînd noțiunea de pesimism creator, spiritualitatea românească nu numai că nu se va afla diminuată ci, dimpotrivă, ca întotdeauna cînd o stare de fapt este asumată și adusă în lumina conștiinței, vom putea să înțelegem mai mult despre alții și despre noi înșine. Și, în definitiv, deși un adînc pesimism străbate conștiința lumii în toate civilizațiile cunoscute, umanitatea nu a încetat a progresa. În ce măsură și din ce punct de vedere putem considera progresul de la cvadrigă la automobil, și de la praștie la bomba H ca folositor omului, aceasta este o altă discuție pe care nu o vom face aici. Cert este că războiul Troiei, în care s-a combătut cu arcul și cu lancea, a prilejuit o epopee ca Iliada, în timp ce un cataclism atomic nu ar putea decît să piardă fără urmă umanitatea cu toate epopeele și poeziile mileniilor de cultură. N-a fost nevoie de cifrele clubului Roma, nici de criza petrolului sau de catastrofele eccologice în perspectivă pentru ca un geniu de talia lui Eminescu să înțeleagă că drumul omului în această lume, al umanității în acest univers, nu e un drum presărat de roze.

„Pururi tînăr, înfășurat în manta-mi". Eminescu e marea dimineață a spiritului românesc. Acea tinerețe fără bătrînețe adînc știutoare și presimțitoare a inexorabilei fatalități. „Ochii mei nălțam visător la steaua/Singurătății".

A căpătat oarecare circulație formula: Eminescu — poet solar. Întrucît atributul „solar" ne trimite vrînd-nevrînd în lumea astrelor, să cercetăm o clipă stelele, care atît de des sînt invocate în poezia eminesciană: „Ochii mei nălțam visător la steaua/Singurătății". Acei ochi visători nu se-nălțau la astrul fericit, la soarele radios. În clipa nașterii lui Eminescu, soarele încă nu răsărise. Pămîntul se afla pe elipsa circumsolară la mare depărtare de astrul luminii diurne. „Atunci, printr-o geană de nour deschisă/Din ochiu-i albastru se vede o stea/Ce miruie fruntea c-o rază de vise,/C-o rază de nea".

Iată harta cerului în dimineața de douăzeci decembrie 1849 — stil vechi ora patru și cincisprezece minute, cînd s-a născut Mihai Eminescu, în melancolica zodie a capricornului.

În înaltul cerului lucește albastrul Saturn, planeta suroră a singurătății și a durerii. Saturn pe cerul de naștere al lui Eminescu se află în poziție de maximă elevațiune. De altfel și conformația craniană a lui Eminescu, atît cît ne putem da seama din fotografii și masca mortuară, era de tip saturnian, asemănătoare cu a lui Dante, Edgar Allan Poe sau Baudelaire. Planeta Jupiter se afla exact la antipod, într-o poziție de exil, ceea ce indică fericire postumă. Venus, în casa suferinței și a boalei. Marte în casa izolării, a douăsprezece, sugerează prigoană nemeritată, acuzațiuni false, spital sau azil de alienați. Mai vedem pe acest cer un triunghi aproape perfect, numit în astrologie Marele Trigon — simbolul eternității, indicînd întotdeauna o șansă excepțională. Întrucît Marele Trigon este format în acest caz între planete care în teme indică intelectul, luna, luceafărul, și Uranus, această șansă excepțională va fi de natură ideală și nu practică. Astrul de melancolică feminitate al lunii are de asemenea un rol esențial pe cerul de naștere al lui Eminescu. În conjuncție cu steaua Regulus, Alfa Leonis, Steaua Regală care-a scînteiat la meridianul ceresc al nașterii lui Napolen Bonaparte, a acelui imperator pentru care Eminescu a avut o mare admirație și căruia inițial îi dedicase **Oda în metru antic**, steaua Regulus deci, în conjuncție la trei grade cu luna în casa a treia a cerului, indică regalitatea poetică. Fără a intra în amănunte, precizez că o configurație a astrelor ca aceasta nu apare decît o dată la circa douăzeci și cinci de mii de ani. „Ochii mei nălțau visător la steaua/Singurătății. //Cînd deodată tu răsăriși în cale-mi/Suferință tu, dureros de dulce !..."

Singurătatea și suferința au însemnat pentru Eminescu acea dureroasă șansă din care s-a născut poezia sa. „Ah, cerut-am de la zodii, de la-al sorții mele faur...". Spiritul său a fost unul dintre acelea atît de rare a căror existență e o năzuință permanentă către absolut. El a avut șansa, încă și mai rară, a celor ce nu numai că năzuiesc, ci caută și găsesc: „Soartea mi le-a dat pe toate cu asupra de măsură". Astfel privind lucrurile, putem gîndi că Eminescu a fost fericit.

Este o întreagă dialectică a suferinței în poezia lui Eminescu. Versul „Suferință tu, dureros de dulce" concentrează în cinci cuvinte una din direcțiile spiritualității europene, aceea care acordă suferinței valoare soteriologică. Izbăvirea fiind sensul suprem al existenței umane, iar izbăvirea nefiind posibilă decît numai — sau mai ales — prin suferință, aceasta din urmă se constituie ca valoare primordială. Nu vom discuta acum asupra valabilității sau nevalabilității acestui fel de a gîndi, a trăi și a crea, ilustrat în literatură de nume ca Dostoievski, ci dorim doar să arătăm că Eminescu a cristalizat într-o formulă diamantină experiența sa în această lume, precum și o bună parte din opera sa poetică: „Pîn-în fund băui voluptatea morții/Neîndurătoare". Probabil că Eminescu e primul în literatura română care asociază cuvintele voluptate și moarte. Un dor imens de neființă răzbate încă din primele poezii în care geniul său își dă adevărata măsură, cum ar fi de exemplu **Rugăciunea unui dac.** Aneantizarea totală și definitivă, contopirea cu haosul și neființa sînt pentru spiritul său un liman chiar mai dorit decît iubirea. Sînt ultimul și singurul liman: „Și-n stingerea eternă dispar fără de urmă". Ideea metempsihozei, frecventă la Eminescu, conduce **in extremis** la eliberarea din lanțul reîncarnărilor și contopirea cu un principiu pe care cel ce ființează nu-l poate concepe decît ca neființă, dar care în esență și de fapt este identic cu ființa universală. Izbăvit din Samsara, lanțul chinuitor al reîncarnărilor succesive, sufletul individual găsește repaosul veșnic pe care însă în viață nu și-l poate reprezenta decît ca lipsă a ființei. Pragul dintre una și alta e moartea neîndurătoare, cu chinul și umilința ei, maximă voluptate prin implicarea integrală și radicală a ipotezei care este orice creatură

Masca mortuară a lui Eminescu exprimă o suferință extatică, amestecată pare-se cu ușoara mirare de a întîlni în fine ceva îndelung năzuit și întrucîtva cunoscut. Totuși o uimire, și o definitivă comprehensiune.

iunie 1979, casa Pogor
Mihai URSACHI

Grafiile poetului

Problema grafiilor eminesciene a fost atinsă în treacăt și fără urmări. N-am avut norocul unei cărți care să analizeze alături de itinerariul unui spirit și pe acela al grafiei care, oricît de ciudat ar părea, a evoluat și ea. Cititorul care nu a văzut decît în rare fotocopii scrisul eminescian poate rămîne cu impresia că acesta a fost mereu citeț și elegant, **caligrafic**, ca să zicem așa. Nimic mai fals. Perpessicius avertizează: „scrisul eminescian, în aspectele lui dificile evident, este atît de înșelător și mistifică cu atîta măiestrie, încît fără o inițiere aprofundată, rătăcește și pierde. (...) Grafologia eminesciană mi se pare că merită totuși o cercetare (...) oarecum interioară" (**Eminesciana,** editura Junimea, Iași, 1983, p. 92), Prin urmare, „viclenia" grafiilor poetului ar fi necesitat o analiză specială. Nu-mi dau seama cît din firea unui om poate fi aflat printr-un examen grafologic. Însă atîta vreme cît un Ludwig Klages a consacrat o întreagă carte despre scrisul lui Nietzsche (dacă am înțeles bine un loc din monografia lui Jaspers dedicată filosofului „științei vesele") s-ar putea ca dincolo de imponderabilele unei ființe ceva din natura sa interioară să poată fi descifrat și cu ajutorul acestei „arte".

Dar mai există o chestiune. Multe din lecțiunile greșite (**crimela nisis,** expresie care nu are nici un sens, **amețiți** pentru **smeriți, copite** pentru **copile** și alte multe minunății) provin și dintr-o nesistematizare a grafiei lui Eminescu. Ca să dau o pildă, lecțiunea eronată **amețiți** (propusă, totuși, de un familiarizat cu manuscrisele eminesciene, M. Ciurdariu) îmi pare ivită din neatenția asupra unui fapt foarte simplu: poetul grafia în trei feluri pe **s** (situație similară în cazul literei **r**). Un studiu grafologic ar putea pune o oarecare ordine în această fluctuație a grafiilor.

G. Călinescu îmi pare singurul care a comparat evoluția spiritului eminescian cu aceea a grafiei. Epoca de dinaintea studiilor universitare s-ar caracteriza pnrintr-un **platonism naiv, cu eroi lunatici și filosofanți,** lamentațiile neavînd profunzime, iar exaltările pasionale fiind lipsite de **senzualitate**; caligrafia este citeață, poetul folosește multe consonante duble, „cu **u** mut și **f** din **ph**", ezitările putînd fi puse și în seama unei epoci în care ortografia nu se fixase. Cerneala este **apoasă, decolorată.** Patriotismul se politizează în vremea studiilor vieneze, cînd își fac apariția accentele xenofobe: criticul mai găsește **o mare bucurie de aberație fantastică,** ca și **obsesia morții cuiva** și caracterizează grafia poetului aflat în cea mai fecundă epocă a creației sale astfel: „caligrafia e rotunjită, citeață, așternută pe curat cele mai adese", pumnismele fiind tot mai rare în epoca berlineză, grafia devine **măruntă și ascuțită,** literele căpătînd ascuțimi gotice. La Iași apar primele **izbucniri de misoginism** și **crizele de mizantropie.** Poetul scrie pe orice, fie pe imprimate, fie chiar pe **foi de hîrtie volantă de vechi catastif.** Scrisul e în continuare mărunt, însă nu prezintă dificultăți la lectură. Cerneala este de obicei violetă. Perioada bucureșteană alternează grafia îngrijită cu scrierea dezordonată, adeseori greu descifrabilă. Frecvent ritmica trăsăturilor este gotică. Am citat din **Opera lui Mihai Eminescu,** vol. 1, editura Minerva, București, 1976, pp. 350—351, finele primului capitol, **Descrierea operei.**

Multe date interesante despre caietele poetului în „materialitatea" lor a oferit Petru Creția în serialul publicat în „Viața Românească" (1987—1988), sub titlul **Editarea operei eminesciene. Bilanțul unui veac.**

Valeriu GHERGHEL

„...După mai multe încercări, acum sper că am să reușesc să expediez cîteva «fotografii» în care sînt surprinși pașii mei (nesiguri, ca în orice început) în lumea poeziei. Mă adresez dumneavoastră pentru ca să faceți constatările. Vă întreb și.. poate am să primesc un răspuns. Orice încercare este pragul dincolo de care se află un mister. Vă mulțumesc, Andrei Filip". **Prezentăm fotografiile. Prima. Plic de mărime mijlocie, culoare decolorată (fost bleu ?, fost vernil ?), Timbru portocaliu, aplicat sîrguincios în colțul din dreapta, sus. Reprezintă o pasăre cu picioroangele în apă și cu un cioc destul de lunguieț deasupra căruia zboară alt exemplar din aceeași specie cu aripile crucificate pe fondul amintit. Carevasăzică Limosa Limosa stă prin bălți și plutește prin ceruri. Zimții timbrului, intacți, de fierăstrău tăind neantul dintre strada Sărăriei pînă la Casa cu absidă. Două ștampile vagi, cu tușul șters, neadmițînd să depistez data expedierii. Bănuind că misiva nu a fost deschisă de alții, am plăcerea rară de-ami dezlipi personal scrisoarea adresată. A doua „fotografie" e textul reprodus la început, fragmentar. Ultima. Iau trei poezii din cele șapte trimise și le supun atenției. Părerea mea coincide cu cea a lui** Andrei Filip : „Orice încercare este pragul dincolo de care se află un mister." **Adaug că, în timp, majoritatea misterelor sînt dezvăluite. Și uneori ne trezim cu ditamai surpriză. O aștept încă !**

Emil BRUMARU

Fericiți... nefericiți...

**Primiți pe cei nefericiți
In fericirea voastră.
Pentru ca să plîngeți și să rîdeți laolaltă.
Nefericiții**

**Vă vor spune cum mai ard stelele,
Cum mai înfloresc poeziile,
De ce orbii iubesc culorile,
Cui-se-nchină templele dărîmate,
Cum cîntă păsările cînd se-ntorc din cer...
Și vă vor mai arăta,
Nefericiții,**

**Ce forme ciudate au cioburile unor visuri,
In ce stînci s-au ascuns statuile,
In care păduri dorm viorile,
De ce rîd ploile
Cînd li se așează curcubeul pe frunte.**

**De ce nefericiții
Sînt cei mai fericiți...**

Evadare

**Am vlăguit învîrtindu-mă-n mormînt,
Al meu mormînt,
Săpat pe Pămînt, în pămînt.
Pe fruntea mea și pe pieptul meu se
odihnește-un munte,
De nisip un munte,
De la mine pînă la tine, cum s-arunc o punte ?
E-ntuneric, prin colțuri caut comoara,
Fără nume comoara,
Să fug din temniță aș vrea, dar nu știu
scăparea,
E-adînc și e umed,
Lutul e umed,
Să strig nu mă-ncumet.
Pe un perete mi-am desenat o fereastră,
Un contur de fereastră,
Pe el să-și odihnească cîntecul o pasăre
sihastră,
Aștept o lumină,
Cu căldură lumină.
Din Cer sau din Deșert, numai să vină.**

Rugă în fața unei ferestre

**Am îngenuncheat în fața unei ferestre.
O fereastră care dădea spre nimic.
Și ruga mea începu cu un zîmbet.
Aglomerația vidului mă strivea ;
Asta a făcut ca ruga mea să fie durere
Și am început să rîd, să rîd... hăuri de rîs.
Durerea rîsului meu a spart golul ferestrei,
Mi-am ridicat aripile
Și am plecat să-mi caut ruga pierdută.
In cealaltă parte...**

Andrei FILIP

Cronica literară

Depășirea tăcerii. Falimentul estetismului

Publicarea numeroaselor mărturii despre aberația sistemului comunist, dezvăluirea feței adevărate a „celei mai bune dintre lumi" începe să pună sub semnul întrebării sistemul estetizant al interpretărilor, să rupă în nenumărate fîșii stratul protector care a învelit pînă acum atît autorii cît și cititorii. Paginile acestea — aflate în zona tulbure dintre jurnal, memorialistică și roman — ajung să pună pe gînduri critica scoasă brusc din liniștea ei. Vecinătatea cu istoria îl face pe „specialist" să se uite cu o îngăduință disprețuitoare spre toate aceste produse bizare ce-ar trebui aruncate în curtea istoricului. Existența reală a călăilor și a victimelor, a urletelor și a lașităților, a pactelor inimaginabile între torționari și inocenți, realitatea chinurilor pe care autorii doar le consemnează, atmosfera de infern ce nu mai poate fi pusă pe seama imaginației dezlănțuite a vreunui scriitor par să-i stînjenească pe cei obișnuiți să se plimbe prin lumea bine aerisită a ficțiunii recunoscute oficial. Mulți nu reușesc să-și stăpînească o grimasă de nemulțumire atunci cînd au de scris — de ce oare, doar ca simpli slujbași ? — despre romanele unui Paul Goma sau mărturiile directe ale unui Max Bănuș care nu le mai permit obscurele speculații pe seama construcției, observații valabile și într-un roman de Platon Pardău și într-unul de Nicolae Breban. Dacă aceste scrieri nu mai pot fi împiedicate să apară, cel puțin să li se creeze un curent de opinie defavorabil ! Nu vreau să spun că toți apărătorii înverșunați ai estetismului pur ar face, în realitate, jocul unor instanțe mult mai puțin — sau chiar deloc — estetice, nu, însă este de mirare cum n-au priceput oameni destul de valoroși că literatura, cultura în general este un fenomen complex care se sustrage apriorismelor noastre, evoluează independent de voința cîtorva inși, poate să urmeze o traiectorie total opusă reglementărilor rigide, lipsite de nuanțe. Probabil că, un cercetător cumsecade și fidel misiei sale va fi fost uimit de bogăția limbajului „personajului" Țurcanu din **Patimile după Pitești** de Paul Goma și, de ce nu ?, în stare să pregătească un studiu documentat asupra rolului injuriei — de exemplu — în crearea efectului artistic. Ce importanță mai are că torționarul a existat cu adevărat, că multe atrocități nu sînt efecte artistice ? Totul este acoperit de aripa protectoare a ficțiunii care, într-un fel, trebuie să anestezieze cititorul : nimic din toate acestea — se insinuează — nu s-au întîmplat în realitate (va fi fost ceva, dar nu chiar așa). Atrocitățile trebuie scoase din spațiul lor istoric, „figurile" trecute în personaje, centrul de interes al cărții deplasat spre semnificații de gradul doi sau trei. Astfel, cititorului i se inculcă ideea că între lumea sa și cea a memoriilor există o anumită distanță sau chiar un adevărat „paralelism", timpul său neputînd coincide cu cel descris de martorii scriitori. Identificarea — și deci, recuperarea unui trecut despre care s-au spus prea puține lucruri și prea în surdină — este întîrziată sau chiar anulată. Un erou de roman poate fi iubit, compătimit, înțeles, însă el rămîne un „erou de hîrtie", artificial. A te apropia, deci, de rîndurile ce-au încălcat interdicția de a vorbi, și-au asumat riscul de a sparge zidul de indiferență și de tăcere, de a aduce la suprafață fragmente de existență ce trebuiau șterse pentru totdeauna, cu intenția de a diseca totul din punct de vedere estetic, înseamnă a comite a doua oară toate aceste crime, distrugînd semnificația profundă a unor asemenea cărți-documente. Și în numele cui ? În numele unei științe-fantomă care, de cîte ori a încercat să-și pună în aplicare un sistem a fost contrazisă de substanța vie a literaturii. Dealtfel, este destul de surprinzătoare oboseala pe care-o afectează esteticienii noștri atunci cînd — trebuie să se înțeleagă — sînt obligați să pescuiască în ape tulburi, să-și piardă timpul cercetînd scrieri nesistematice, accidentale, bizare. Spun că este destul de greu de înțeles o asemenea atitudine, mai ales într-o vreme în care nonficționalul s-a impus în majoritatea literaturilor : și nu ca o formă de consum. La fel de ciudate — extremele se atrag! — sînt și entuziasmele necontrolate, ușor puerile și ușor demagogice ale celor ce patetizează totul cu mîna pe inimă, îndeamnă cu gesturi largi, teatrale, la reucerirea memoriei. Deși de bună credință, asemenea voci ajung să coboare totul la nivelul unor articolașe, arătînd cum și de ce a trebuit să fie demontat mecanismul comunist, folosindu-se de un limbaj dulceag, respectiv. Oricît de incredibil ar părea, scrierile lirice, entuziasmele necontrolate nu aduc nici un serviciu literaturii autenticității, ci, dimpotrivă, par să o introducă în seria multiplicată la infinit a pseudo-eseurilor politice, făcînd-o să fie confundată cu încropirile de acest fel care, din păcate, nu mai au prea mare efect asupra cititorilor. Să nu uităm că, în România, — nu pot să înțeleg de ce — orice subiect, indiferent de valoarea și demnitatea sa este, treptat, discreditat. Fie prin repetiția obositoare, fie prin bășcălia noastră națională. Mai trist e că astfel de mărturii zguduitoare pot fi oricînd invocate de orice parvenit, de orice individ care, niciodată, n-a fost tentat să-și zgîndăre cîtuși de puțin conștiința. Nu știu ce anume se produce în mecanismul de receptare a societății românești, însă, în mod paradoxal, cărțile autenticității ajung să fie folosite ca argumente de către impostori.

Caracterul neterminat al acestor fragmente, construcția lor nesistematică, abandonată uneori în mod abrupt, scrierea lipsită de cele mai multe ori de orice artificii retorice amplifică și mai mult nesiguranța interpreților care nu mai pot aplica automat principiile teoretice însușite arbitrar pînă acum. Ar dori, poate, să nege că au în față un fenomen literar — ceea ce s-a mai întîmplat, dealtfel — sau să reducă întreaga atmosferă la scheme stereotipe. Și totuși, nu poate fi trecut cu vederea un lucru esențial : criteriul estetic s-a dovedit, de mai multă vreme a fi falimentar, uneori chiar o armă a puterii împotriva literaturii. Cititorii — după foarte multă vreme — se așteaptă ca o carte să fie mai mult decît un „lucru frumos și gratuit", care se are pe sine drept unic scop. Nu este nici un moment vorba de impunerea unui nou tip de realism, ci, pe cît se poate, se speră revenirea la starea literaturii cînd **adevărul** și **frumosul** coincideau. Revolta literaturii optzeciste a încercat, într-un anumit fel, să umple prăpastia care se căscase între **adevăr** și **ideea de frumos**. Însă, din păcate, elanurile sale au fost recuperate de viziunea estetizantă — inofensivă în plan etico-moral — devenind simple mișcări în același cerc, lipsite de multe ori de un real suport existențial. Putem însă crede că acum se produce un autentic proces de răsturnare a valorilor consacrate ? Să fie adevărată (nu numai retorică) impunerea genurilor de margine, de tranziție care aduc o nouă dimensiune existențială ? Pledoaria pentru scrierea neîncheiată, pentru transcrierea autentică a fragmentelor de viață va duce într-adevăr la umplerea golului de memorie ? Greu de spus, deocamdată, însă devine tot mai evidentă deplasarea sau chiar anularea funcției estetice ; cititorul renunță să mai contemple un obiect autosuficient, descoperind, de fiecare dată, un scop în afara scrierii : trezirea memoriei, reconstituirea unui timp mutilat, cunoașterea adevărului. După foarte mult timp, scrisul redevine un act existențial pur. „A scrie într-o închisoare politică, într-o închisoare a securității" — spune Max Bănuș în cartea sa de «note» —, echivala cu o sinucidere. O bucățică de hîrtie, cu note, găsită la tine era urmată de o distrugere fizică sistematică. Doream prea mult să supraviețuiesc. Atunci parcă mai mult ca oricînd. Creionul avea regimul armei de foc". Scrisul redevine revolta esențială, modul de a lupta împotriva deformărilor, a „ficțiunii" sistematice securiste. Marcat de precaritatea materială, redus la stadiul de răboj — care însemnează binele și răul — redevine gestul „întemeietor", periculos și pentru cel care-l produce, dar și pentru sistemul aberant. Poate mai mult ca oriunde, în însemnările din închisori, scrisul se corporalizează, împrumutînd ritmurile unei existențe absurde, în condiții de exterminare. Însemnarea devine un al doilea corp, protector, al deținutului. Martorul e întotdeauna un martir, cuvîntul se plătește din nou cu viața. De aceea rîndurile ce depun mărturie au fost prigonite și ucise. Împotriva lor s-a dezlănțuit teroarea ca asupra unor ființe. În aberația ei, cenzura a dat, totuși, o interpretare mult mai adecvată acestor pagini aparent umile. Ura cu care au fost confiscate, arse, interzise demonstrează forța destructivă pe care o aveau — și o mai au — îndemnurile la regăsirea memoriei. Fanatismul cenzorilor era — la drept vorbind — mai aproape de adevărul cărților decît discursul alb al celor ce mai visează turnuri de fildeș sau, mă rog, din orice.

Gabriela GAVRIL

chacall

Interșanjabile

Prin anii cincizeci, pe la nouă, așteptam, gîtuiți de emoție, să intrăm într-un examen important, culoarul e sinistru, pe calorifere, pe ferestre, cursuri dictate, Marxismul și problemele lingvisticii, le frunzărim febril, ușa profesorului, bloc de gheață verzuie, o țigară, un banc, un leșin etc. Trece secretara cu tava plină de bancnote în teanc : chenzina profesorului. Bate, nu mai mișcă nimeni, intră. Iese, ne uitam la tava goală, zice : să intre următorul ! E rîndul ploieștencei, tuciuria, focoasa, guraliva. În decolteul bluzei negre, o cruciuliță. Vizibilă, demonstrativă. Intră. După o secundă, iese. Desfă-mi **asta** ! Mă roagă tremurînd și-i desfac, la spate, lănțișorul : mi-a cerut să ies și să-mi scot **asta** de la gît și să reintru. Reintră. Frunzărim și mai îndrăcit Marxismul și problemele lingvisticii.

După ani, la Sinaia, îl revăd pe fostul profesor : trening, bascheți, ușor adus de spate, impunător încă, 1,90, bascheții, vag uzați, vag largi, alpenștoc încrustat. Alături, ea, fosta blondă cotropitoare, acum îngrășată. Se strecoară amîndoi în biserica mînăstirii.

Ieri, bătaie nervoasă în ușa atelierului. Ploieșteanca. Ooo ! Neschimbată. Doar mîinile. Pupături colegiale, extazieri. În decolteul bluzei negre, un pandantiv albăstrui. Îmi pun ochelarii : trandafirul.

O tempora ! O mor...

Val GHEORGHIU

„Adevărul care nu costă nimic este o minciună"

— omilia preotului Jerzy Popieluszko despre adevăr —

Preotul polonez Jerzy POPIELUSZKO, martirul adevărului și simbol al rezistenței și opoziției poloneze, parohul ales de muncitorii combinatului siderurgic WARSZAWA ca prelat al lor a lansat lozinca : Răul învinge-l prin bine. A inițiat în parohia sa Sfîntul Stanislaw Kostka din cartierul warșovian ZOLIBORZ o liturghie pentru patrie pe care o ținea în fiecare 19 ale lunii. In cadrul acestora a ținut homiliile (predicile) sale care l-au făcut celebru și care atrăgeau mii de credincioși nu numai din Varșovia ci și din localități situate la mare distanță. Fiecare din ele era consacrată unei teme cheie pentru fiecare creștin. Dar, după cea de a treisprezecea, el a fost așteptat în zadar de către credincioși să se întoarcă de la Forum, unde plecase să țină o liturghie și o predică și de unde nu s-a mai întors niciodată. A fost asasinat în 1985, în mod mișelesc de o bandă de ofițeri ai Securității poloneze (U.B.), care nu mai „puteau să-i audă glasul", cum au declarat la procesul intentat lor. Ei au fost condamnați la ani buni de temniță grea cînd la putere încă mai erau comuniștii și cînd nimeni nu prevedea că vor veni zile de libertate și adevărată democrație în această țară...

În timpul procesului lui Hristos a fost pusă întrebarea : „Ce este adevărul ?" Pentru un creștin răspusul la această întrebare este simplu. Răspunsul l-a dat Hristos însuși, cînd a spus : „Eu sunt drumul adevărul și viața". Hristos e adevărul și tot ce a spus El, tot ce a glăsuit este adevăr. Minciuna nu a avut acces în gura lui. Pentru adevărul care-l cuvînta și-a dat viața ! Apostolii, pentru care Isus Hristos a devenit unicul adevăr, și-au dat pentru el viața lor, propovăduind cu curaj lumii învățătura sa. Adevărul și virtutea bărbăției constituie valori foarte însemnate în viața fiecărui om, dar mai ales în viața creștinului

Aș dori ca astăzi să încercăm să aducem mai aproape de noi însemnătatea acestor două valori pentru viața noastră. Adevărul este o calitate foarte delicată a minții umane, deoarece înțelesul adevărului i-a fost dăruit omului de însuși Dumnezeu. De aici în fiecare om există tendința naturală pentru adevăr și repulsia pentru minciună. Adevărul se unește întotdeauna cu dragostea. Dar dragostea este prețioasă, căci adevărata dragoste este generoasă dar și cere jertfe. De aceea adevărul costă. Adevărul care nu costă nimic este o minciună.

A trăi în adevăr înseamnă a trăi în concordanță cu conștiința ta. Adevărul unește întotdeauna pe oameni. Măreția adevărului îngrozește și demască minciuna, oamenilor mici și speriați. Lupta cu neadevărul dăinuie neîntrerupt de veacuri. Adevărul este însă nemuritor iar minciuna piere printr-o moarte rapidă. Iată de ce așa cum a spus cardinalul Poloniei, Ștefan Wyszynski :„ Nu este nevoie de mulți oameni pentru a binecuvînta adevărul. Hristos nu a ales mulți pentru glăsuirea adevărului. Pentru a spune adevărul nu este nevoie de multe cuvinte. Numai cuvintele minciunii trebuie să fie multe, căci minciuna este detailată și negustorească, pentru că, ceea ce se schimbă ca și marfa pe rafturi trebuie să fie reînnoit mereu, trebuie să fie în conformitate cu un program, trebuie să aibe multe cuvinte ale programului, învățînd azi și mîine și făcînd mereu și mereu școlarizări și instructaje pe alte minciuni noi, și de aceea pentru glăsuirea minciunii este nevoie de mulți oameni, foarte mulți propovăduitori ai minciunii. Este suficient un grup mic de oameni ai adevărului și el va radia prin aceștia. Oamenii îi vor găsi singuri și vor veni de departe spre a-i asculta. Nu putem nici să ne mulțumim cu adevăruri facile, superficiale, de propagandă sau impuse cu forța. Trebuie să învățăm să deosebim adevărul de minciună. Acest lucru nu e ușor în timpurile în care trăim despre care spunea un poet contemporan : „Încă niciodată nu a fost biciuit spatele nostru cu biciul minciunii". Acest lucru nu e ușor astăzi deoarece în ultimele decenii oficial în țărîna casei paterne s-a semănat neîntrerupt sămînța minciunii și ateismului. S-a semănat sămînța concepției ateiste despre lume, a acelei concepții care este filistina capitalismului și al masoneriei secolului al XX-lea. Ea a fost semănată în țara care de peste o mie de ani este înrădăcinată puternic în creștinism.

Fiecare din noi ar putea da multe exemple : tot ce nu servește dezvoltării adevărului, în întarirea dragostei sociale și obștești în patria noastră. Să privim măcar asupra unora din ele...

Nu servește adevărului minciuna și jumătățile de adevăr, care curg printr-un fluviu larg în mijloace de transmitere în masă. Nu servește de asemenea pregătirea programelor de televiziune numai sub unghiul moralității laice, ca și cum în Polonia nu ar exista deloc creștini, doar oamenii credincioși au dreptul la emisiuni religioase, au dreptul să urmărească cu ajutorul ecranului de televiziune activitatea Sfîntului Părinte, mîndria națiunii noastre. Nu servește dezvoltării adevărului cenzura care-și îndreaptă colții săi nu împotriva răului ci împotriva nobilului bine ceea ce o demonstrează și extirpările din publicațiile periodice chiar a cuvintelor Papei. Regretatul Primat al Poloniei cardinalul Wyszyuski spunea : „chirurgia publicațiilor este specifică și însemnată deoarece se înăbușă sau se taie înainte de toate tot ceea ce este creșinește sănătos și convingător".

Numai și numai unui catolic nu îi este permis să-și propage eficient concepțiile sale. I se interzice nu numai să combată părerile adversarului sau chiar să polemizeze în vreun fel cu ei și pur și simplu nu i se permite să-și apere convingerile proprii sau cele general umane, față de atacurile chiar cele mai insultătoare sau țipătoare.

Nu e permisă corectarea falsurilor pe care alții au libertatea deplină să le propage și să le difuzeze fără nici o reticență și nici o limitare. Nu servește dezvoltării adevărului impunerea concepției materialiste prin toate mijloacele posibile ale propagandei oficiale cît și prezentarea marxismului ca soluție unică de rezolvare a problemei muncitorești. Aici voi cita din nou spusele Cardinalului Mileniului din iunie 1980 : „Trebuie să fim cu toții conștienți că astăzi speranțele pentru rezolvarea problemei proletare de către marxism scad tot mai mult. Apare tot mai clar incapacitatea totală a acestei doctrine și apare tot mai limpede că de fapt marxismul reconstruiește capitalismul făcînd omul dependent de sistemul de producție, deci înrobindu-l din nou".

Nu servește dezvoltării adevărului ponegrirea și prezentarea în culori negre a tot ceea ce a făcut **Solidaritatea** și ștergerea cu toate mijloacele posibile a urmelor **Solidarității**. Căci poporul știe bine ce înseamnă acest cuvînt, despre care Sfîntul Părinte a spus că este un cuvînt al onoarei leg de speranțele milioanelor de polonezi.

Nu servește dezvoltării adevărului întemnițarea oamenilor pentru convingerile lor. Dacă șefii Solidarității și alți frați ai noștri ar fi în închisori pentru minciună, oare biserica ar depune atîta grijă și eforturi în apărarea lor ? Ar interveni neîncetat penru eliberarea lor ?

Nu servește adevărului forța și demonstrațiile de forță.

Forța însăși e o minciună, căci ea distruge ceea ce zice că apără. Pentru a se conduce bine statul trebuie să se renunțe la violențe și minciuni și atunci se va întoarce liniștea și condițiile pentru edificare (construcție) îmbelșugată. Dar liniștea nu poate fi înțeleasă ca o tăcere înfricoșați de forță. Viața nu poate fi înșelată după cum nu se poate înșela pămîntul. Dacă se aruncă în el neghină se vor culege numai buruieni.

Evanghelia lui Hristos este atît de îmbelșugată de secole și e mereu de actualitate căci e adevărată. Ideologiile care se conduc de sau cu minciuni și forță se prăbușesc, aduc fructe sterpe și pustiire morală. Avem prea multe exemple în Istoria Europei și cea a lumii. Condiția de bază a eliberării omului și a drumului său către adevăr și viețuire în adevăr este dobîndirea virtuții bărbăției. Simbolul bărbăției creștine îl constituie lupta pentru adevăr. Virtutea bărbăției este învingerea slăbiciunii umane, mai ales a reținerii și fricii. În viață trebuie să ne temem numai de trădarea lui Hristos pentru cîțiva arginți și a unei liniști sterpe. Creștinul rebuie să fie un martor veridic, un purtător de cuvînt și apărător al libertății, al binelui, adevărului, libertății și iubirii. Aceste valori el trebuie să le ceară mereu și să le apere pentru sine și pentru alții. „Cu adevărat înțelept și just poate fi numai un om cu bărbăție", a spus Papa Ioan Paul al II-lea. Vai de societatea a căror cetățeni nu se conduc de/cu bărbăție ! Ei încetează atunci să mai fie cetățeni și devin simpli sclavi. Dacă un cetățean renunță la virtutea bărbăției el devine un rob și-și produce cel mai mare prejudiciu personalității sale umane, familiei sale, grupei sociale din care face parte, națiunii și bisericii. Deși atunci el ar fi ușor de acaparat, de dobîndit pentru spaimă și frică, Pentru pîinea zilnică și considerente colaterale.

Dar vai și conducătorilor care vor să cîștige pe cetățeni cu prețul înfricoșării și spaimei de sclavi. Cardinalul Wyszyuski a spus : „Dacă puterea guvernează cetățeni înspăimîntați sau înfricoșați își diminuează autoritatea sa, se răcește viața poporului cea culturală și valoarea vieții profesionale". Deci grija pentru bărbăție trebuie să se afle permanent, atît în interesul conducerii cît și al cetățenilor.

În mare măsură singuri sîntem vinovați de înrobirea noastră căci de frică sau din comoditate acceptăm răul ba chiar votăm cu bună știință pentru mecanismul activității sale. Dacă din comoditate sau frică sprijinim mecanismul activității răului atunci nu avem dreptul să înfierăm acest rău căci noi înșine devenim creatorii lui și ajutăm la legalizarea lui ca să capete statutul de sigur de sine !

Un examen de bărbăție au dat muncitorii polonezi în august 1980 și mulți dintre ei îl dau în continuare. L-au dat și elevii școlii de ofițeri din Mietno, care cu curaj și bărbăție au apărat crucea lui Isus.

Un examen al bărbăției l-au dat frații noștrii încarcerați, care nu au ales libertatea cu prețul trădării idealurilor lor și ale întregului popor !

În încheiere să ne fie o avertizare convingerea că un popor piere atunci cînd îi lipsește bărbăția, cînd se înșeală pe sine spunînd că este bine atunci cînd este foarte rău, cînd se mulțumește cu jumătăți de adevăr. Să ne călăuzească zi de zi conștiința că cerînd adevărul de la alții singuri trebuie să fim echitabili față de cei apropiați cerînd curaj și bărbăție, singuri trebuie să fim plini de bărbăție și de curaj.

prezentare și traducere F. R.

John Fowles

Colecționarul (3)

Nu sînt genul de parvenit, n-am fost niciodată, întotdeauna am avut aspirații mai înalte. Crutchley obișnuia să spună că trebuie să dai din coate în zilele noastre ca să ajungi undeva. „Uitați-vă a bătrînul Tom, uitați-vă unde l-a adus slugărnicia". Crutchley obișnuia să fie foarte familiar mult prea mult după părerea mea sinceră. Știa să fie și slugarnic atunci cînd trebuia ; cu d-l Williams de exemplu. „Mai multă vioiciune, Clegg", îmi spunea d-l Williams cînd lucram la informații. Oamenilor le place un zîmbet sau o mică glumă din cînd în cînd, spunea el, nu ne-am născut toți cu darul acesta, precum Crutchley, dar știi, putem încerca". Asta m-a iritat de-a binelea. Eram plictisit de moarte de slujba mea și oricum intenționam să plec.

Nu mă schimbasem în nici un fel, o pot dovedi, unul din motivele pentru care mă săturasem de mătușa Annie, a fost că au început să mă intereseze unele cărți pe care le poți cumpăra la magazinele din Soho, cărți cu femei goale și așa mai departe. Aș fi putut ascunde revistele, dar erau cărți pe care doream să le cumpar și nu puteam s-o fac în caz că ea ar fi dat peste ele. Întotdeauna mi-am dorit să fac fotografii, mi-am cumpărat imediat un aparat de fotografiat, un Leica, cel mai bun, lentile telefoto, totul ; ideea principală era să fotografiez fluturi vii ca vestitul domn Beaufoy ; dar adesea înainte de a da peste exemplarele pentru colecție, ați fi surprinși dacă ați ști de lucrurile pe care le fac cuplurile în locurile izolate și îndepărtate, așa încît am fotografiat și asta.

Desigur experiența cu femeia m-a supărat mai mult decît toate celelalte lucruri. De exemplu, mătușa Annie își dorea din inimă să meargă într-o croazieră pe ocean în Australia să-și vadă fiul Bob și pe unchiul Steve fratele ei mai tînăr și familia lui și voia să merg și eu, dar după cum am spus nu mai vroiam să rămîn cu mătușa Annie și Mabel. Nu că le uram dar puteai vedea imediat ce erau cu adevărat, chiar mai mult ca mine. Vreau să spun că erau oameni de rînd, care nu-și părăsiseră niciodată casa. De exemplu, întotdeauna așteptau ca eu să fac totul pentru ele și sa le povestesc ce am făcut, dacă din fericire aveam o oră liberă numai pentru mine. Cu o zi înainte le-am spus hotărît că nu intenționam să plec în Australia. Nu s-au suparat prea tare, cred că s-au gîndit că la urma urmei făceam ce voiam cu banii mei.

Prima dată cînd am plecat s-o caut pe Miranda a fost la cîteva zile după ce mă dusesem la Southampton s-o conduc pe mătușa Annie ; mai exact pe 10 mai. Mă întorsesem la Londra. Nu-mi făcusem nici un plan și le-am spus mătușii Annie și lui Mabel că s-ar putea să plec în străinătate, dar de fapt nu știam ce voi face. Mătușa Annie era cu adevărat speriată, cu o seară înaintea plecării a avut o discuție solemnă cu mine despre cum nu trebuia să mă însor. spera ea, fără ca ea să cunoască mireasa. A spus că erau banii mei și viața mea și că eram foarte generos și așa mai departe, dar am văzut că era speriată că m-aș putea însura cu o fată oarecare și ele ar putea pierde toți banii de care de fapt le era atîta rușine. N-o acuz pe mătușa Annie, era firesc mai ales cu o fiică schiloadă. Cred că oamenii ca Mabel ar trebui să dispară fără durere dar asta este o altă problemă

Ceea ce m-am gîndit să fac (îmi cumpărasem deja cel mai bun echipament din Londra) a fost să merg în localitățile unde existau specii rare și anomalii și să obțin serii originale. Adică să-mi suflec mînecile și să stau undeva cît vreau, să ies și să colecționez și să fac fotografii. Luasem lecții de conducere înainte de plecarea lor și mi-am procurat o furgonetă specială. Existau o mulțime de specii pe care le doream — Coada rîndunicii de exemplu, Fluturi-roșii.

Exemplare pe care colecționarii au numai o șansă în viață să le prindă. Erau de asemenea și moliile. M-am gîndit că le-aș putea fotografia.

Ceea ce vreau să spun e că ideea de a o avea aici ca musafir s-a întîmplat brusc, n-a fost ceva premeditat din clipa în care au apărut banii.

(va urma)

prezentare și traducere de Cristina BOCSKAY

Semnul „?“

Şi-au făcut plinul

Înspăimîntaţi probabil de dezastrul în care au împins ţara şi deveniţi brusc conştienţi de incapacitatea lor de a găsi o soluţie de ieşire din acest dezastru, guvernanţii noştri vîntură steagul alegerilor anticpate. Şi de ce nu l-ar vîntura? În fond, ce riscă? Nimic dar absolut nimic. În schimb, încearcă să împartă răspunderea cu opoziţia care nu a fost în nici un fel amestecată în producerea catastrofei economice, sociale, politice şi morale în care se află ţara. De ce spun că nu riscă nimic? Păi, e foarte simplu. Cu o constituţie care alunecă vertiginos spre republica prezidenţială (sau ceauşistă, ca să dăm o culoare locală formulei) cu **Securitatea** şi televiziunea în mînă, ce-ar putea risca puterea, chiar dacă în alegerile legislative ar obţine numai 20—30 la sută din voturi? Nimic, cum am mai spus. Umbrela care apără acum **nomeklatura** şi **Securitatea** (care, în deplină reciprocitate de avantaje, apără şi ea puterea) ar putea să pară ceva mai puţin întinsă, dar va fi, cu siguranţă!, la fel de rezistentă.

Dacă aş fi cinic — şi dacă aş socoti adevărate toate zvonurile despre afacerile necurate în care sînt amestecaţi cei mai mulţi dintre parlamentarii, guvernanţii şi administratorii noştri locali — aş spune că e chiar momentul să se retragă. Odată ce şi-au făcut „plinul“ (sau „suma“), nu e firesc să încerce să se bucure din plin de averile acumulate cu atîta trudă? Ba e cum nu se poate mai firesc. Şi ţara cine s-o salveze?, aş putea fi întrebat. Păi, poporul care „n-a muncit“ sub guvernarea fesenistă şi opoziţia care nu s-a obosit încă să guverneze. Simplu, nu?

*

Să dau „cezarului“ ce este al „Cezarului“. Singurul om al puterii actuale despre care nu am auzit încă nimic compromiţător în ce priveşte eventualele afaceri oneroase este Dl. Iliescu Ion. Pe de o parte, aş saluta această fericită excepţie. Pe de alta, însă, cînd mă gîndesc cîte alte lucruri compromiţătoare a făcut, nu-mi mai vine să salut nimic.

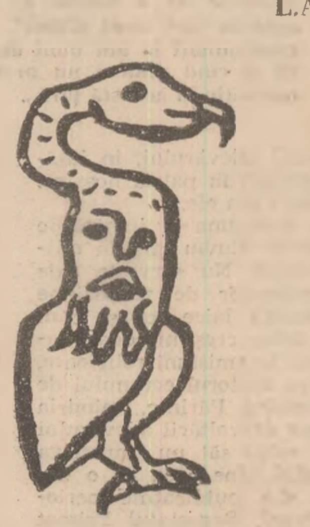
*

În aşteptarea părăsirii/împărţirii/travestirii puterii, reprezentanţii FSN-ului mai puţin siguri de viitorul lor au început să se cazeze pe la ambasadele României din cele patru zări. După „ocuparea“ Parisului, a Istanbulului şi a altor capitale, iată că a venit şi rîndul F.S.N.-galului (cum zicea un prieten mucalit) să se bucure de serviciile unui vajnic revoluţionar, este vorba de Dl. Gelu Dubluve. Fraţi senegalezi, aveţi grijă: Dl Gelu nu glumeşte, umblă înarmat pînă în dinţi, e metafizician şi are o slăbiciune pentru anumite particularităţi anatomice. Aşa că — ţineţi-vă nevestele şi fiicele prin case cît durează mandatul încercatului bărbat.

*

Înainte de plecare, Dl. Gelu Dubluve vrea să ne mai răsplătească o dată, procopsindu-ne cu altă faptă de inimă şi suflet. Neavînd cu ce-şi umple vremea, Domnia Sa umblă cu apucatul prin **Senat** şi **Adunarea Deputaţilor** adunînd semnături pentru absolvirea activiştilor şi securiştilor judecaţi sau în curs de judecare pentru masacrul din decembrie 1989. Să fie Dl. Gelu WW ceea ce credea „o anumită parte a presei“ încă de acum un an şi jumătate, adică un securist? Sau, pur şi simplu, a auzit vorba de spirit a generalului Pleşiţă din 1977 — „mîna Revoluţiei e lungă“ — şi-şi ia măsuri de prevedere? Dacă aşa e, nu ne va veni nici nouă cestorlalţi prea uşor, aşa că sperăm cît putem în adevărul primei ipoteze. Aferim.

L.A.

De prin presă adunate şi la presă iarăşi date...

Se pare că dl. Cristoiu şi-a propus cu tot dinadinsul să ne perplecseze cu editorialele domniei-sale. Am semnalat (în **Timpul**) o tentativă cel puţin hilară a d-lui Cristoiu de a-l reabilita pe Ceauşescu. După Petre Roman şi Nicolae Ceauşescu, cine credeţi că a urmat? Nimeni alta decît **Securitatea**! O să-i semnalez d-lui Cristoiu cel puţin o inadvertenţă din textul intitulat „Securistomania“, o inadvertenţă care o să-i cam clatine edificiul pe care şi l-a construit. Iată: Dan Petrescu şi **Luca Piţu** n-au vorbit cu **Europa liberă** din casa primului numit, deci „admiţînd că securiştii n-aveau nici o putere asupra centralistelor de la Internaţional“ degeaba tăiau firul telefonului lui Dan fiindcă acesta vorbea din casa unui domn curajos pe nume Filip Răduţi...

Aflăm din **Contrast** (o foarte dură gazetă de opoziţie) cum a decurs vizita d-lui Iliescu la Constanţa. O să rezum pentru dumneavoastră: după tipicul vizitelor lui Ceauşescu. Cum am asistat şi noi, la Iaşi, la astfel de ritualuri decrepite, felicităm pe domnii Bogdan Ionescu şi Remus Haralambie pentru răbdarea dovedită şi acurateţea reportajului realizat. Se pare, de altfel, că dl. Iliescu ar fi urmat să dejuneze la Popasul Cişmea, dar reporterii s-au dus de pomană pînă acolo: omul negru n-a venit!

Pentru cei care nu s-au lămurit încă despre felul în care lucra **Securitatea** le recomandăm **România liberă** de sîmbătă, 8 iunie 1991. Este acolo reprodusă o **notă sinteză** privind starea de spirit în sectoarele artă, cultură, sănătate şi învăţămînt. Oamenii erau disperaţi, nu-şi luau salariile, posturile le erau suprimate, iar rahatul ăla cu ochi care a întocmit nota face, sarcastic, următoarea remarcă: „Să se reprofileze tovarăşii, pentru că nici muncă fără pîine, dar nici pîine fără muncă nu se poate“. O fi domle şi trasul cu urechea vreo muncă, dacă omuleţul era aşa de convins...

Revoluţia va avea loc ieri, titrează dl. Buduca în **Cuvîntul** şi, în adevăr, este absolut stupefiantă descoperirea domniei-sale: Ceauşescu era vîndut chiar şi de **Scînteia**! Programul tv. pentru ziua de **vineri** 22 decembrie 1989 începea la ora... 13! Halal revoluţie, brava naţiune!...

Revista **ACUM** ne întreabă dacă ne este frică de **Securitate**, O să răspundem: Nu, de **Securitate** nu, că s-a desfiinţat, dar de cînd cu **S.R.I.**-ul... nu ştiu, parcă tot ne trec nişte fiori.

Revisa **Expres** îi tot cere de cîteva săptămîni încoace d-lui Petre Roman casa înapoi. Mai are multe de dat dl Roman. Inclusiv socoteală pentru guvernarea iresponsabilă a formaţiunii al cărei lider natinal este.

Şi în încheiere, ceva cu titlu personal: dl. Bîrlădeanu ne-a devenit, brusc, simpatic. Faptul că numai obedient nu este preşedintele parlamentului (o să majusculez cînd o să merite!) cu guvernul nu mai poate fi interpretat ca o simplă răfuială între membrii aceluiaşi clan. E vorba de ceva cu mult mai grav, iar dl. Bîrlădeanu ştie mai multe decît spune. Poate, ca martor..

DORIN SPINEANU

Sărbătoarea muzicii

Din iniţiativa **Centrului cultural al Alianţei franceze**, vineri 21 iunie şi sîmbătă 22 iunie, va avea loc la Iaşi o amplă manifestare dedicată „sărbătorii muzicii“. Între organizatori, în afara **Centrului cultural**, **Inspectoratul de cultură**, al judeţului, **Filarmonica**, **Opera**, **Casa de cultură a studenţilor**, Sărbătoarea muzicii se va desfăşura **non stop**, pe diverse genuri muzicale, timp de două zile şi două nopţi. Din program: vineri — ora 19, concert la **Filarmonică** cu participarea violoncelistului francez Marc Coppey (Debussy, Lalo, Ravel); ora 21, **Vocea umană** de Francois Pulenc şi **Preţioasele ridicole** de Vasile Spătărelu la **Operă**; ora 22,30, **Jazz** la **Casa de cultură a studenţilor** (cu o excepţională participare română şi franceză: Elizabeth Caumont, **Black Label**, Johny Răducanu, **Academic Group**, **Opus**, **Titel Popovici Group**). Sîmbătă — ora 11, Recital al grupului **Cantores Amicitae**, în aula **Bibliotecii Centrale Universitare**; ora 17,15, grupul coral **Animus**, cu un concert de jazz vocal şi negro spirituals, la **Filarmonică**; ora 18, recital Adriana Severin acompaniată de pianista Vasilica Frunză, ora 19,45, recital al corului **Filarmonicii Moldova** (în program: Jan Quin, Josquin des Pres, Paul Cendrin, Francois Poulenc, Maurice Ravel, Claude Debussy); ora 21,30, tot la **Filarmonică**, un recital de jazz cu Anca Parghel. Sărbătoarea muzicii se va încheia cu un mare concert rock la **Sala sporturilor**, ora 20, cu participarea formaţiilor: **Roata**, **Solipsic**, **Kappa**, **Maujard et les telephates**, **Compact Cluj**, **Celelalte cuvinte**, **Le train fantome**, **Les locataires**.

După cum se poate vedea şi din simpla trecere în revistă a programului, „Sărbătoarea muzicii“ promite să fie un veritabil festival muzical pentru toate gusturile. Îi dorim succes.

REPORTER

UMOR ?

Uu comunicat de excepţională valoare

care, sîntem convinşi, va fi ascultat cu (trupul şi) sufletul la gură: ieri seară, dl. ministru al culturii a vorbit, la televizor, ordonîndu-le subalternilor săi să renunţe la nebuneasca şi iresponsabila idee a grevei generale. „Dacă alte instituţii de importanţă minimă — precum C.F.R.-ul — îşi permite o asemenea iniţiativă, Cultura Românească nu are dreptul să se lase antrenată în acţiuni puerile“. Just.

Îmi imaginez, într-o străfulgerare coşmărească, ce ar însemna ca teatrele să-şi întrerupă activitatea — fie şi numai o săptămînă: cîţi spectatori ar scanda în faţa acestor productive instituţii, cîţi actori ar fi invitaţi iarăşi la Preşedinte şi imploraţi să nu frustreze lumea bună de spectacole rele! Nu, categoric, o grevă a teatrelor ar răsturna metabolismul a 23 000 000 de români, ducînd la un cataclism etnologic & ecologic... Poate una a presei? Nţ! Păi cum şi-ar petrece lumea timpul în tramvaie, metrouri, săli de aşteptare, locuri de muncă! De unde ar mai afla cetăţeanul între ce ore se dă apă caldă, ori ce filme rulează în oraş? Şi-apoi, la fraţii noştri care ar rămîne cu hîrtia nevîndută, ori cu utilajele tipografice ruginite (de neîntrebuinţare), nu vă gîndiţi?!

Poate editurile să-şi permită; dar nu, nici acolo nu-i bine, că nu mai ştim dacă s-a desfiinţat cenzura; şi-apoi, ce cozi ar fi la biblioteci — nu vă închipuiţi!? Sînt oameni care cumpără o carte pe zi şi citesc, în acelaşi timp, altele două; ce ne facem cu ei?... Dacă ar putea cinematografia... Nici aici n-am nimerit-o: oricum, după revoluţie, noi n-am turnat decît două pelicule, ceea ce înseamnă că cineaştii sînt deja în grevă — chiar dacă n-au anunţat oficial chestia asta!

Ce-a mai rămas? Radioteleviziunea nu intră aici, deoarece ei ţin de guvern, nu de minister. Filarmonicile? Ar fi dezastru: iubitorii muzicii i-ar confunda pe Bach, cu Brahms şi pe Mansi Barberis cu Sigismund Toduţă şi ar ieşi o babilonie... Nu se poate trăi nici fără filarmonici.

Ministrul culturii avea dreptate să ne ordone disciplină; aici, în artă, nu te joci — ca-n armată, ori (revin) ca-n C.F.R. Dacă nu merg trenurile, lumea ia maşina. Sau avionul. Ori vaporul. Sau redezgroapă carul cu boi. Bicicleta. Racheta. Pe cînd în locul culturii, n-ai ce lua!

Aud? „Să iei plasă?!“... Mersi: pe-asta am luat-o de mult...

Bogdan ULMU

Post Scriptum

După lectura surprinzătorului text intitulat Taxă de fraier (Opinia, nr. 356), găsesc de prisos orice discuţie cu domnul Gabriel Mardare, redactor la editura Junimea. Pentru mine cel puţin disputa e încheiată.

V.G.

Colectivul de redacţie: Radu ANDRIESCU, Liviu ANTONESEI (redactor şef adjunct), Emil BRUMARU (redactor şef adjunct), Codrin BURDUJA (secretar de redacţie), Alexandru DOBRESCU (redactor şef), Valeriu GHERGHEL (secretar general de redacţie), Mădălina GRIGORAŞ (secretar de redacţie), Nicolae IONEL, Constantin PRICOP, Horia ZILIERU.

REDACŢIA: IAŞI, Casa cu absidă, Centrul civic, telefon 981/16242.
Administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 133—135, telefon: 90/500618.

PREŢUL UNUI EXEMPLAR: LEI 6

Cititorii din străinătate se pot abona prin ROMPRESFILATELIA — Sector export-import presă, P.O. Box 12—021, telex 10376, prsfir, Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66, sector 1.